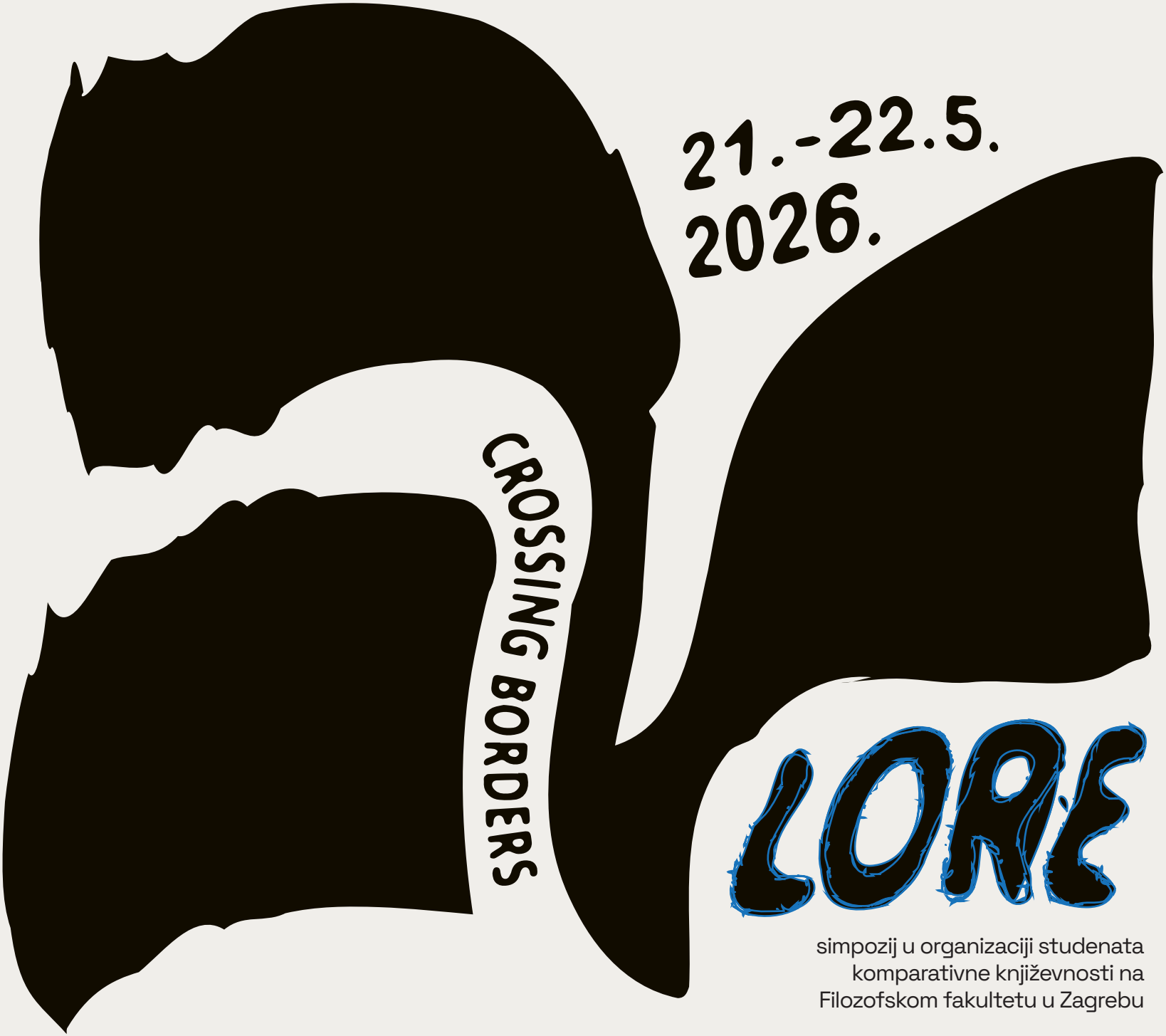

21.-22.5.
2026.

CROSSING
BORDERS

LORÉ

simpozij u organizaciji studenata
komparativne književnosti na
Filozofskom fakultetu u Zagrebu

Simpozij u organizaciji studenata
komparativne književnosti na Filozofskom
fakultetu u Zagrebu LORE
CROSSING BORDERS
2026.

LORE tim

Lucas Legović, Paula Kegalj, Marta Hribar,
Lea Saša, Daha Kragić, Marin Hižar, Ivan
Pocedulić, Ignac Ratković, Erika Franz,
Janka Kelčec, Tara Buić, Ivana Bunoza

Dizajn i prijelom

Ivana Bunoza

LORE
CROSSING BORDERS

UVODNIK	4
RASPORED	6
BLOKOVI	8
SAŽETCI	12

12	Maša Grdešić – „Krevet, wc, blog – granice privatnog i javnog u kulturnoj proizvodnji djevojaka“
16	Suvremene interpretacije
24	Feminizam i književnost
33	Jugoslavija
43	Film i serije
52	Lovro Škopljanac – „Vezovi zajedničkoga čitanja“
55	Branislav Oblučar – „Neslužbena priroda“
58	Drama i kazalište
66	Drugi pogled na književnost
75	Književnost na marginama
84	Književnost izvan granica

LORE – Lessons on Reading Everything studentski je simpozij u organizaciji studenata komparativne književnosti koji nastoji otvoriti prostor za razmjenu ideja, interpretacija i istraživačkih pristupa unutar književnosti i srodnih disciplina. Usmjeren na poticanje dijaloga i interdisciplinarnosti, LORE okuplja sudionike različitih akademskih interesa s ciljem zajedničkog promišljanja književnosti u njezinim širim kulturnim, društvenim i medijskim kontekstima.

U svom drugom izdanju, simpozij se održava pod temom Crossing Borders (Prelazak granica), koja polazi od razumijevanja književnosti kao dinamičnog polja stalnih prijelaza i preoblikovanja. Granice koje se pritom istražuju nisu samo prostorne ili političke, nego i žanrovske, medijske, ideološke i interpretativne. Književni tekstovi promatraju se kao mjesta susreta različitih diskursa, ali i kao prostori u kojima se granice mogu propitivati, destabilizirati i iznova uspostavljati.

Program simpozija raspoređen je u osam tematskih blokova tijekom dva dana, pri čemu svaki blok otvara specifičan aspekt zadane teme. Prvi dan započinje blokom

Suvremene interpretacije, koji okuplja radove posvećene reinterpretacijama književnih i kulturnih tekstova u suvremenom kontekstu – od mita i filma do pitanja digitalne kulture i identiteta. Slijedi blok Feminizam i književnost, u kojem se istražuju različiti oblici ženskog iskustva, reprezentacije i otpora, kako u kanonskim djelima tako i u suvremenoj produkciji. U bloku Jugoslavija naglasak je na književnim i esejističkim tekstovima koji reflektiraju političke i kulturne dinamike zajedničkog prostora, dok blok Film i serije istražuje odnose između književnosti i audiovizualnih medija kroz pitanja adaptacije, žanra i intertekstualnosti.

Drugi dan otvara blok Drama i kazalište, usmjeren na izvedbene aspekte književnosti i odnos između teksta, izvedbe i publike. U bloku Drugi pogled na književnost okupljeni su radovi koji nude alternativne ili komparativne interpretacije književnih djela kroz različite teorijske okvire. Književnost na marginama bavi se temama drugosti, marginalizacije i otpora, s posebnim naglaskom na reprezentaciju potisnutih ili rubnih iskustava. Simpozij se zatvara blokom Književnost izvan granica, koji kroz pitanja migracije, pripadanja i metafikcije zaokružuje tematski fokus ovogodišnjeg izdanja.

PRVI DAN

9:00

akreditacije + kava

9:50

dr. sc. Maša Grdešić – „Krevet, wc, blog – granice privatnog i javnog u kulturnoj proizvodnji djevojaka“

10:15

**1. blok – SUVREMENE
INTERPRETACIJE**

11:15

pauza

11:30

**2. blok - FEMINIZAM I
KNJIŽEVNOST**

12:30

ručak

16:00

3. blok - JUGOSLAVIJA

17:00

pauza

17:15

4. blok – FILM I SERIJE

18:15

pauza

18:30

dr. sc. Lovro Škopljanc – „Vezovi zajedničkoga čitanja“

DRUGI DAN

9:00

akreditacije + kava

9:50

dr. sc. Branislav Oblučar –
„Neslužbena priroda“

10:15

5. blok – DRAMA I KAZALIŠTE

11:15

pauza

11:30

6. blok – DRUGI POGLED NA
KNJIŽEVNOST

12:30

ručak

16:00

7. blok – KNJIŽEVNOST NA
MARGINAMA

17:00

pauza

17:15

8. blok – KNJIŽEVNOST IZVAN
GRANICA

19:00

projekcija Kina A214 – Mara Prpić:
„Žal“ (2023., 14')

BLOKOVI

SUVREMENE INTERPRETACIJE

ALEKSA ARANĐELOVIĆ

„Nevesta od slonovače u dvadeset prvom stoleću“

MARTA ĐORĐEVIĆ

„Reinterpretacija mita o Edipu u filmu *Edipo re* (1967.) Pjera P.
Pazolinija“

NAHLA MURADBAŠIĆ

„Pamukov roman *Muzej nevinosti*“

JANKA KELČEC

„Utjecaj digitalne kulture na konstrukciju identiteta“

FEMINIZAM I KNJIŽEVNOST

ANĐELA ĐUKIĆ

„Od Marije Jurić Zagorke do popularne kulture danas“

ANGELINA ŽIVOTIĆ

„Feministički otpor i subverzija u zbirci pesama *Robotka* Dragane
Mladenović“

MARTA HRIBAR

„Ruralna žena u suvremenom hrvatskom romanu“

LUKA PRIJIĆ

„Prekoračenje privatnog: Ostvarenje empatije u romanu *Sanjao sam
snijeg* Ivane Šoljat“

JUGOSLAVIJA

ANA BULJAN

„Uloga prostora u oblikovanju identiteta u Andrićevoj *Prokletoj avliji*”

DANIJELA RISTIĆ

„Sav taj Balkan - politika antipolitičkih eseja Dubravke Ugrešić”

KATARINA SIMIĆ

„Antifašistički narativ i konstrukcija nove Jugoslavije u političkim tekstovima Marka Ristića”

KLARINA PLEJIĆ

„Anatomija posluha u Krležinoj noveli *Bitka kod Bistrice Lesne*”

FILM I SERIJE

SAŠA ŠTUKA

„Kako su gej hokejaši spasili svijet”

CINTIJA MIČETIĆ

„Is this a crossover episode?': odjeci drame u sitkomu *Bojack Horseman*”

REA GALIĆ

„Ironija u filmu *Orkanski visovi* Emerald Fennell”

DORA BUDIMIR

„Disneyeva pjesmarica”

DRAMA I KAZALIŠTE

ERIKA FRANZ

„Zvuk i tišina u radiodramama Samuela Becketta”

UNA ISEJBEGOVIĆ

„Tijelo publike između prekršaja i pasivnosti”

IVAN POCEDULIĆ

„Don Giovanni s Derridaom”

DRUGI POGLED NA KNJIŽEVNOST

PAULA MADŽAREVIĆ

„Opsesija prošlošću u djelima *Veliki Gatsby* i *Orkanski visovi*”

NOA DEVALD

„Arhetipska analiza Aristofanovog mita o podrijetlu srodnih duša”

NORA PLAVŠIĆ

„Društvena semantika pastoralnog života u književnoj istoriji: Od Vergilijevih *Georgika* do postkolonijalnog sveta”

MATEJ GABUD

„Shizofrenija i nenormalnost u romanu *Svemirski anđeli*”

KNJIŽEVNOST NA MARGINAMA

PAULA KEGALJ

„Palestina na margini svijeta”

MARIJA MURGAŠKI

„Homoseksualnost prikazana kao drugost u romanu Slobodana
Selenića *Prijatelji*”

ANDRIJA PEŠIĆ

„(Ne)predstavljeni otpor u Kucijevom romanu *Fo*”

ALISA PAJTIĆ

„Čitav svet kao strana zemlja: egzil i migrantska iskustva u proznim
delima Bekima Sejranovića”

KNJIŽEVNOST IZVAN GRANICA

LUCIA IVANČEV

„Paradoks istovremenog pripadanja i nepripadanja u romanu
Nigdje niotkuda Bekima Serjanovića”

NIKA MARINović

„Leksik proze u trapericama”

KATARINA STEVANOVIĆ

„Metafikcija i prelazak granica između autora i čitaoca u
romanima *Ako jedne zimske noći neki putnik* Itala Kalvina i
Školice Hulija Kortasara”

TIA GRGIN

„Izvan granica racionalnog narativa: kratke priče Donalda
Barthelmea”

SAŽETCI

**Maša Grdešić –
„Krevet, wc, blog –
granice privatnog i
javnog u kulturnoj
proizvodnji djevojaka“**

U trenutku u kojem na globalnoj razini svjedočimo postepenom ukidanju ženskih i LGBTIQ prava, odnosno guranju žena u privatnu sferu, a queer osoba u „četiri zida“, važno je ponovno istražiti odnos privatne i javne sfere. U tom smislu, ovo će izlaganje pokušati pružiti suvremeni pogled na to ključno pitanje feminističke teorije, načelno se fokusirajući na analizu kulturnog i političkog značaja raznolikih praksi i tekstova koji problematiziraju jednostavan odnos između privatne i javne sfere, a posebno na kulturnu proizvodnju koja nastaje na intersekciji roda i dobi. Dva takva stalna mjesta odnosno motiva čvrsto vezana uz sferu djevojaštva, u smislu kreativnosti samih djevojaka kao i njihovih reprezentacija, jesu soba/krevet i blog, a ovo im izlaganje pridružuje još jedan sličan motiv – WC.

Ključni tekstovi djevojačkih studija ukazuju na društvenu usklađenost djevojaka s privatnom sferom, tj. domom (Catherine Driscoll), no ta činjenica ne vodi prema zaključku da su stoga djevojke apolitične i pasivne potrošačice. Štoviše, feministički kulturalni studiji dugi niz godina analiziraju aktivno sudjelovanje mladih žena u supkulturama i popularnoj kulturi (Angela McRobbie, Jenny Garber), pri čemu njihove sobe poprimaju važnu funkciju poprišta proizvodnje, a ne samo potrošnje (Mary Celeste Kearney). U spavaćim sobama nastaju kolaži i fanzini tako otvarajući privatni prostor prema javnome, što u novije vrijeme kulminira koncepcijom „internetske sobe“ (Rachel Moss), realizirane u djevojačkim blogovima i portalima poput legendarnog Rokieja, koji privatnoj domeni i intimnom pisanju priskrbliju javnu platformu.

Analizi raznolikih primjera upotrebe motiva sobe ili, još konkretnije, kreveta u umjetnosti i književnosti (Tracey Emin, Emma Sulkowicz, Qualeasha Wood, Kate Zambreno, Lena Dunham, Lucija Tunković) izlaganje će pridružiti i motiv javnoga (ženskog) WC-a kao još jednog prostora koji predstavlja prijelaz granice između privatnog i javnog. Na tom tragu, u aktualnoj predstavi Zahodske sestre Rajna Racz i Dina Vukelić otkrivaju politički potencijal anonimnih natpisa u ženskim WC-ima na zagrebačkom Filozofskom fakultetu. I ovdje je, na način sličan blogovima, riječ o hibridnoj komunikaciji koja je istodobno samačka i društvena te, premda intimna, poziva na reakciju čitateljica (Pamela Leong). Navedene motive kreveta, WC-a i bloga najprimjerenije povezuje Kate Zambreno u žanrovski hibridnom manifestu *Apoplexia, Toxic Shock, and Toilet Bowl: Some notes on why I write* (2013) u kojem objašnjava da motivaciju za vlastito pisanje pronalazi u feminističkoj ljutnji koja se manifestira kako fizičkim reakcijama pobunjenog tijela, tako i strastvenim i bijesnim automatskim pisanjem na blogu, koji stoga uspoređuje sa zahodskom školjkom.

Ovo će izlaganje stoga povezati sobu/krevet, WC i blog pomoću krovne koncepcije pisanja o osobnom u javnosti, posebice kad su posrijedi kreativne prakse djevojaka. Cilj je pritom analizirati tri navedena motiva odnosno prostora kako bi se još jednom preispitala čvrstoća granice između privatne i javne sfere, uvijek vodeći računa o dobnim, rodnim, klasnim i rasnim razlikama, te ponovno razmotrila napetost koja u tim prostorima postoji između sigurnosti i opasnosti/nasilja, rada i odmora, proizvodnje i potrošnje,

individualnosti i kolektiviteta, kapitalističke komodifikacije i kreativne slobode, tehnološkog nadzora i privatnosti/anonimnosti, a sve u nadi da je otpor prema strukturama moći još uvijek moguć.

Ključne riječi: privatna
i javna sfera, djevojke,
blog, krevet, WC

Suvremene interpretacije

„Nevesta od slonovače u dvadeset prvom stoleću: život Ovidijeve Galateje u žanru romantične komedije novog doba“

ALEKSA ARANĐELOVIĆ

Cilj ovog rada jeste da ispita modalitete recepcije mita o Pigmalionu i Galateji iz desete knjige Ovidijevih *Metamorfoza* u popularnim filmskim ostvarenjima dvadeset prvog stoleća u okvirima romantičnog i komedijskog žanra. Korpus za analizu čine filmovi *SlmOne* (2002), *Lars and the Real Girl* (2007), *Ruby Sparks* (2012) i *Her* (2013). Polazeći od teorije adaptacije, intertekstualnosti i recepcije mita, rad nastoji da pokaže na koji se način pigmalionovska paradigma, utemeljena na muškoj kreativnosti, projekciji i želji, biva rekonfigurisana u popularnom kinematografskom mediju oblikovanom digitalnom kulturom, logikom doba prezrelog kapitalizma i ubrzanim razvojem veštačke inteligencije. Polazišna pretpostavka rada jeste da se Ovidijeve *Metamorfoze* nalaze u samom temelju zapadne kulturne imaginacije, te da predstavljaju čvrsto uporište za promišljanje trajnih društvenih, estetičkih i antropoloških pitanja kroz umetnost. Mit o Pigmalionu i Galateji, kao narativ o stvaranju idealizovane žene iz nežive materije i njenom oživljavanju, otvara problem odnosa između autora i dela, tvorca i tvorevine, subjekta i objekta želje. U odabranim filmskim ostvarenjima, prirodni materijal zamenjen je kodom, veštačkim materijalom, tekstom ili računarskim

algoritmom, dok se „stvorena“ žena pojavljuje kao virtuelna glumica, silikonska lutka, književni lik prizvan pisanjem ili operativni sistem obdaren glasom i ličnošću. Metodološki, rad se zasniva na komparativnoj analizi antičkog mita i njegovih filmskih transpozicija, sa posebnim osvrtom na pitanje moći, kontrole i autonomije. Pokazat će se da analizirana ostvarenja istovremeno reprodukuju i kritički preispituju asimetrične rodne strukture upisane u izvorni mit, tematizujući autorstvo, emotivnu zavisnost i granice ljudske kreativnosti. Savremena popularna kinematografija tako transformiše mit o Pigmalionu i Galateji u refleksiju o intimnosti u dobu tehničke i tehnološke medijacije i ontološke nestabilnosti, otvarajući pitanje koje su njegove dimenzije danas naročito naglašene i kako nam one pomažu da rasvetlimo dileme vezane za stvaranje entiteta nalik ljudima u savremenom svetu.

Ključne reči: mit, (de)mitologizacija, recepcija, adaptacija, simulacrum

„Reinterpretacija mita o Edipu u filmu *Edipo re* (1967.) Pjera P Pazolinija“

MARTA ĐORĐEVIĆ

Rad razmatra reinterpretaciju mita o Edipu u filmu *Edipo re* (1967) Pjera Paola Pazolinija, sa ciljem da ispita kako se

antički narativ transformiše u savremeni kontekst kroz spoj autobiografskih, psihoanalitičkih i političkih elemenata. Polazi se od pretpostavke da Pazolini ne preuzima Sofoklovu tragediju kao zatvoren i kanonski tekst, već kao otvorenu strukturu pogodnu za preispitivanje identiteta, porekla i odnosa između pojedinca i autoriteta. Istraživačka pitanja usmerena su na način na koji film prevodi mit iz prostora božanske sudbine u prostor društvene i psihološke determinacije, kao i na to u kojoj meri Edip u Pazolinijevoj verziji funkcioniše kao figura modernog subjekta rastrzanog između lične želje i spolja nametnutih normi. Metodološki, rad kombinuje komparativnu analizu Sofoklove tragedije i filmske adaptacije sa elementima psihoanalitičkog tumačenja i analize diskursa, pri čemu se pažnja posvećuje vizuelnim, narativnim i simboličkim strategijama kojima se oblikuje značenje mita. Poseban fokus stavljen je na trodelnu strukturu filma, koja povezuje autobiografski okvir fašističke Italije, mitološku prošlost i savremeni prostor, čime se uspostavlja kontinuitet između lične istorije autora i univerzalnog narativa o spoznaji i krivici. Analiza pokazuje da Pazolini sekularizuje mit, pomerajući težište sa božanske kazne na unutrašnji konflikt subjekta i na represivne obrasce društvene moći, oličene u figuri oca i u ideološkom poretku. Edip se ne pojavljuje više samo kao tragični junak koji strada zbog sudbine, već kao pojedinac čiji identitet nastaje u sudaru nesvesnih impulsa i spoljašnje prisile. Na taj način film uspostavlja vezu između Frojdovog koncepta Edipovog kompleksa i savremenog iskustva političke i porodične represije. Zaključno, Pazolinijev *Edipo re* pokazuje da mit može funkcionisati kao sredstvo kritičkog promišljanja

savremenosti: kroz njegovu reinterpetaciju razotkrivaju se mehanizmi formiranja subjekta, priroda autoriteta i iluzija slobode u modernom društvu. Film potvrđuje trajnu relevantnost Edipovog narativa, ali ga istovremeno preoblikuje u priču o modernoj krizi identiteta i spoznaje.

Ključne reči: Pazolini,
Edip, reinterpetacija
mita, adaptacija,
identitet

„Pamukov roman
Muzej nevinosti: od
književnog teksta
do muzeja i serijske
adaptacije“

NAHLA MURADBAŠIĆ

Roman *Muzej nevinosti* autora Orhan Pamuk predstavlja izniman primjer prelaska granica između književnosti i drugih medija. Ovaj rad ima za cilj analizirati transformaciju jednog narativa kroz tri različita oblika reprezentacije: roman *Muzej nevinosti*, istoimeni muzej u Istanbulu te serijska adaptacija dostupna na platformi Netflix. Pamukov projekt na taj način nadilazi granice tradicionalnog književnog teksta i uspostavlja složen odnos između književnosti, prostora

i medijskih formi. Glavna istraživačka pitanja rada odnose se na način na koji narativ romana prelazi iz književnog teksta u materijalni prostor muzeja i u serijsku verziju. Posebno će se razmotriti kako se motivi predmeta, sjećanja i opsesivnog kolekcioniranja transformiraju u različitim medijskim kontekstima te u kojoj mjeri te transformacije utječu na recepciju i interpretaciju izvornog književnog teksta. Metodologija rada temelji se na komparativnoj analizi triju medijskih realizacija istog narativa. Analiza će obuhvatiti odnos između književnog teksta, muzejske postavke i serijske adaptacije, s posebnim naglaskom na transformaciju narativnih elemenata, simboliku predmeta te način na koji se fikcionalni svijet romana materijalizira u stvarnom prostoru muzeja. Time se pokazuje kako književni tekst prelazi granice vlastitog medija i uspostavlja dijalog s drugim oblicima umjetničke reprezentacije. Zaključno, Pamukov projekt može se promatrati kao primjer suvremene adaptacije u različite medije u kojoj roman, muzej i serijska forma tvore jedinstvenu umjetničku cjelinu. Na taj način brišu se granice između fikcije i stvarnosti, dok se književni narativ proširuje izvan granica teksta i dobiva nove oblike interpretacije i recepcije.

Ključne riječi: Muzej
nevinosti, književna
adaptacija, muzej, serija

„Utjecaj digitalne kulture na konstrukciju identiteta“

JANKA KELČEC

Društvo i kultura u moderno su doba specifični zbog pojave društvenih mreža kao jednog od trenutno primarnih načina izražavanja i stalne međusobne povezanosti pojedinaca. Društvene mreže na taj način postaju digitalna sfera kulture, sa svojim specifičnim mehanizmima i normama, koje se od nje mogu, ali i ne moraju puno razlikovati. Zbog navedenog može doći do sraza između subjektivnih pozicija unutar različitih sfera kulture, ali i same interpelacije subjekta na te pozicije. Također može doći do pojave nepovoljnog/neodrživog položaja za pojedinca koji te pozicije treba zauzeti. Takvo dvostruko uvjetovanje pojedinca prema pitanju njemu namijenjenog identiteta može uzrokovati dodatne poteškoće u pojedinačno ugrađenim sustavima normativnog nadzora (superego) koji su ključni za samo shvaćanje konstrukcije identiteta.

Cilj ovoga rada je proučiti različite načine na koje društvene mreže, kao digitalna sfera kulture, sa svojim sustavom normi i ideoloških praksi, utječu na koncepciju, pojam identiteta i viđenje svijeta. Započet će se s definiranjem pojma identiteta i kulture, s osloncem na Raymonda Williamsa i njegove definicije kulture. Uz Williamsa, koristit će se i nekim aspektima Freudove definicije kulture iz njegove

knjige *Nelagodnost u kulturi*. Zatim će se proučiti digitalna sfera kulture i njezine specifične karakteristike kako bi se na kraju na primjeru Instagrama, kao jedne od instancija digitalne kulture, konkretno prikazali navedeni fenomeni. U radu su navedena neka od recentnijih istraživanja ovog fenomena. Na kraju je izveden zaključak da unutar digitalne sfere kulture dolazi do dvostruke uvjetovanosti subjektnih pozicija na koje se pojedinci interpeliraju kao subjekti. Dvostruka uvjetovanost prikazana je kao interpelacija na subjektnu poziciju nastalu pod utjecajem dominantnih kulturoloških normi, zajedno sa pounutrenim vrijednostima koje su nametnute od strane djelovanja algoritma i nesvjesno ugrađene u pojedinčev Nad-ja. Takva pozicija, tj. konstrukt identiteta, zbog svoje specifičnosti, može biti otežana u odnosu na poziciju koja se treba zauzeti izvan digitalne kulture. Zato se smatra kako je važno uputiti na ove razlike, kako bi se putem razvijanja kritičke svijesti tijekom aktivnog angažmana na digitalnim platformama, do neke granice izbjegli gotovo neodrživi položaji koji neke od stvorenih pozicija mogu predstavljati.

Ključne riječi: digitalna
kultura, digitalin
superego, društvene
mreže, Instagram

Feminizam i književnost

„Od Marije Jurić Zagorke do
popularne kulture danas:
savremeno čitanje zbornika
Mala revolucionarka (2009.) –
između književnosti, medija i
popularne kulture“

ANĐELA ĐUKIĆ

Cilj ovog rada jeste da ispita na koji način se odnos između feminizma i popularne kulture problematizuje u zborniku *Mala revolucionarka: Zagorka, feminizam i popularna kultura* (2009), koji je uredila Maša Grdešić, kao i da se sagleda kako se zaključci iz ovog izdanja mogu tumačiti iz savremenog ugla. Zbornik, objavljen u okviru Centra za ženske studije u Zagrebu, okuplja radove istraživačica predstavljene na naučnom skupu „Marija Jurić Zagorka – život, djelo, naslijeđe“ (2008) i tematski se oslanja na razmatranje ideja koje potiču iz javnog, književnog i novinarskog delovanja Marije Jurić Zagorke, jedne od ključnih figura feminističke borbe u regionu. Polazeći od pretpostavke da je Zagorka svoje feminističke ideje nastojala približiti širokoj publici putem popularnih formi, rad istražuje granice između akademskog feminizma i njegovih interpretacija u popularnoj kulturi.

U središtu istraživanja jeste preispitivanje granica između književnosti, medija i feminističke teorije – između visoke i popularne kulture, između teorije i medijske reprezentacije, kao i između feminističkih ideja i njihovih

tržišnih ili stereotipnih reinterpretacija. Glavna istraživačka pitanja odnose se na to kako su ženski likovi predstavljeni u različitim medijima analiziranim u Zborniku, da li takve reprezentacije odražavaju društvenu stvarnost žena, te u kojoj meri popularna kultura može delovati kao prostor pregovaranja o značenju feminizma.

Metodološki, rad ima pregledno-analitički karakter i zasniva se na feminističkoj kritici i analizi medijskih reprezentacija. Posebna pažnja posvećena je studijama koje se bave prikazom ženskih likova u televizijskim serijama i pisanim medijima. Analiziraju se, između ostalog, interpretacije serije *Ponos Ratkajevih*, kao i studije o savremenim „ženskim“ žanrovima i seriji *Seks i grad*, kroz koje se problematizuje konstruisanje identiteta „nove žene“ između emancipacije i stereotipa. U radu su uključeni i fragmenti iz radio-emisije *Dalekogled* (Radio Rojc, Pula, 2022), u kojoj su o temama iz Zbornika govorile Maša Grdešić i Renata Jambrešić Kirin, čime se otvara dijalog između ranijih teorijskih uvida i savremenih interpretacija.

Rezultati analize ukazuju na ambivalentan odnos popularne kulture prema feminističkim idejama: s jedne strane, mediji omogućavaju širenje feminističkih tema i vidljivost različitih ženskih identiteta, dok s druge strane često reprodukuju stereotipe ili ih prilagođavaju tržišnim logikama. Posebno se uočava razlika između reprezentacija prisutnih u mejnstrim i alternativnim medijima. Savremeni pogled na ova pitanja uključuje i poređenje sa novim digitalnim i audiovizuelnim formatima (internet platforme, savremene serije i podcasti), koji danas mogu preuzeti ulogu sličnu onoj koju su krajem

dvadesetog i početkom dvadeset prvog veka imali televizijske serije i popularni časopisi.

Zaključno, rad pokazuje da je odnos između feminizma i popularne kulture prostor stalnog pregovaranja u kojem se preispituju granice između reprezentacije i stvarnosti, teorije i medija, kao i između emancipacije i stereotipa. Nasleđe Marije Jurić Zagorke u tom smislu može se razumeti kao rani primer strategije približavanja feminističkih ideja široj publici, što ostaje relevantno i u savremenom medijskom okruženju.

Ključne reči: Marija Jurić Zagorka, feministička teorija, književnost, popularna kultura, mediji

„Feministički otpor i subverzija u zbirci pesama *Robotka* Dragane Mladenović“

ANGELINA ŽIVOTIĆ

Primarni cilj ovog rada predstavlja istraživanje strategija feminističkog otpora u zbirci *Robotka* Dragane Mladenović, kao i načina na koji se konstruiše subverzivni diskurs. Rad polazi od preispitivanja feminitiva „robotka“ kao centralne metafore za automatizaciju ženskog principa unutar maskulino konstruisanog sveta kojem se podređuju

porodične, ekonomske i socijalne strukture. Neka od najvažnijih pitanja rada jesu, između ostalog: upotreba ironije i crnog humora u cilju destabilizacije patrijarhalnih obrazaca, dekonstrukcija idealiteta žene kao figure majke kroz komodifikaciju tela i rada, problemi rodni uloga i stereotipizacije žene, te i na koji način jezik administracije ili popularnih medija postaju alat za subverziranje stvarnosti. Važno pitanje poetike zbirke *Robotka* jesu i kolektivni likovi koji prožimaju čitavu zbirku, a predstavljeni su kroz dva kontrastirana modela sveta: ženskog – „žene iz salona“ i muškog – „tate iz sektora adam“; kao i likovi prestupnica (ciklus „jovanka iz zatvora“). Pored toga, u radu se preispituje i kako zbirka doprinosi širem diskursu o feminizmu u savremenoj srpskoj književnosti i/ili šire, čime se ostvaruje svojevrsan kritički sud o odnosu stila zbirke i poetskih osobenosti savremene književnosti koja se oslanja na implementiranje razgovornog stila unutar poetskog. Oslanjajući se na ginokritički model tumačenja ženskog autorstva, inicijalno metodološko polazište jeste feministička kritika, koja je ostvarena pomnim čitanjem i kritičkom analizom diskursa, s obzirom na to da autorka u pesničke celine inkorporira elemente neknjiževnih žanrova. Može se doći do zaključka da zbirka *Robotka* predstavlja značajan radikalni iskorak u savremenoj srpskoj poeziji jer ženu ne posmatra kao pasivnog posmatrača i predmet objektivizacije, već kroz igranje uloge „mašine“ ili „mehanizovanih funkcija“ obesmišljava očekivanja koja su unapred pretpostavljena. Takođe, služeći se depersonalizovanim lirskim subjektom, čija je savremena svest rasparčana na unutrašnje i spoljašnje sukobe, Dragana Mladenović subvertuje tradicionalne lirske modele i pesničke

forme. Zbirka Robotka funkcionise kao feministički krik koji se ruga poznatom i uobičajenom. Parodiranjem normi, najpre društvenih, a potom i jezičkih, otvara se prostor za autentičan glas otpora, čineći Draganu Mladenović jednom od najvažnijih autorki angažovane feminističke poezije.

Ključne reči:
Dragana Mladenović,
feminitivi, robotka,
ironija, subverzija.

„Ruralna žena u
suvremenom hrvatskom
romanu“

MARTA HRIBAR

U književnosti je ruralna žena često bila zapostavljena. Razlog tome je bila postava sela kao opozicija gradu gdje je selo zastarjelo i tradicionalno, a grad novo i moderno što je dovelo do velike zastupljenosti grada kao mjesta naprednosti u ekonomskom, ali i društvenom smislu. Ova zbivanja su rezultirala zanemarivanjem ruralne žene kao bitnom figurom iako je često bila prikazana kao podređena. U radu se želi pogledati kako je figura ruralne žene prikazana u suvremenom hrvatskom romanu. Analizirajući

odabrane romane se pronalaze načini na koji je njihov rad ključan u produktivnosti i prosperitetu kućanstva i sela koji istovremenu potiskuje primitivizam, kolike opcije one imaju u sudjelovanju u tom radu što utječe na odnos koji one imaju na rad i kako su prikazane u odnosu na književne tropove fatalne žene i anđela u kući i kako ruše tipični prikaz oba tropa. Odabrani romani su *Čudo u Poskokovoj Dragi* Ante Tomića koji je humoristični roman i koji na zanimljiv način polarizira dvije žene obitelji Poskok i njihov položaj u obiteljskoj hijerarhiji, *Proslava* Damira Karakaša koji centrira vojnika Mija, ali daje malen prozor tradicionalni patrijarhalni odnos i *U kasno ljeto* Magdalene Blažević gdje neimenovana homodijegetička pripovjedačica kroz svakodnevni život u ratnom i nasilnom periodu prikazuje generacije žena.

Ključne riječi: feminizam,
ruralna žena, reproduktivni
rad, selo, suvremeni
hrvatski roman

„Prekoračenje privatnog: Ostvarenje empatije u romanu *Sanjao sam snijeg* Ivane Šoljat“

LUKA PRIJIĆ

Rad i izlaganje teži komparativnom čitanju romana *Sanjao sam snijeg* Ivane Šoljat, koje se temelji na analizi nekoliko, romanu inherentnih, filozofijskih misli. Od mišljenja H. Arendt i njezina tematiziranja pojma *privatnog* koje se ispostavlja kao stanje koje, uslijed gubitka svojega pravog značenja, uzrokuje u pojedinca osjećaj tjeskobe do prekoračenja u obliku *brige* (*Sorge*), što dovodi do utvrđivanja veze između dvaju pojedinaca i *empatije*. Iskrivljenje pojma *privatnog* te udaljavanje od onoga što taj pojam tradicijski označava uzrokovao je niz negativnih posljedica za ljudsko bivstvovanje, a najrazornija posljedica je gubitak *javnog područja*, odnosno umrtvljenje mogućnosti djelovanja. Stoga se pomoću tri odlučujuća horizonta/pojma, protagonisti romana *Sanjao sam snijeg* vraćaju toj izgubljenoj sposobnosti. Prvi od njih, *empatija* (*Einfühlung*), ključni pojam u filozofiji E. Stein, postavlja se kao *iznalaženje iz sama sebe*, odnosno mogućnost percipiranja stanja onog *drugog*. Potom *briga*, koja je u Heideggerovoj filozofiji moguća jedino spram Drugog i kroz koju se Drugog dovodi u svoj bitak. Brizi i *empatiji* prethodni pojam, koji omogućuje njihovo ostvarenje, jest *nada*. Pojam *nade*, bogato razrađen u stvaralaštvu L. Krasznahorkaija, na jednak način razmatra se i u *Sanjao sam snijeg*, kao nezaobilazan dio svijeta nas, što vodi intenziviranju življenja, a prvobitno se tiče naših unutrašnjih previranja, kroz koje

dispozicije postajemo otvoreni za ostvarenje odnosa s drugima. Slijedom toga, NADA - BRIGA - EMPATIJA kod Ivane Šoljat živi u prekoračenju granice *sebstva* (privatnog) i sanjanju bolje budućnosti, kako na osobnoj tako i na društvenoj razini. Eksplicitnim uvrštavanjem filozofskih ideja u svoj roman, autorica Ivana Šoljat stvara meditativno štivo koje, osim eminentne literarne vrijednosti, tendira razmatranju i oživotvorenju duhovnih ideja.

Ključne riječi: Ivana Šoljat,
Sanjao sam snijeg, Edith
Stein, empatija, nada

„Uloga prostora u oblikovanju identiteta u Andrićevoj *Proklesoj avliji*“

ANA BULJAN

Napuštanjem historicizma prostor dobiva sve veće značenje u suvremenim humanističkim i društvenim znanostima. Fenomen prostornosti sve više se razumijeva kao socijalni i/ili kulturni konstrukt te on postaje konstrukcijsko načelo društvenih odnosa i reprezentacijska strategija. To će razmišljanje potvrditi i ovaj rad koji će analizirati i objasniti ulogu prostora, točnije zatvora, u oblikovanju identiteta likova u romanu *Prokleta avlija* autora Ive Andrića. Metodologija ovoga rada teorijska je analiza i primjena Sojinog koncepta sociospacijalne dijalektike i to u načinu poimanja prostornih struktura kao konkretnih manifestacija društvenih struktura i odnosa. Na taj će se način prostor Proklete avlije razmatrati kao društveni konstrukt, ali i kao konstrukt koji svoj utjecaj ostvaruje i na pitanje identiteta samoga pojedinca. Temeljna je Andrićeva preokupacija, i jedna od njegovih brojnih tekstualnih taktika, poigravanje različitim vrstama identiteta, a ovaj će rad prikazati identitet kao rubnu, veznu i polifoničnu kategoriju. Da je uloga prostora ukorijenjena u oblikovanje identiteta potvrdit će i usporedba Proklete avlije i njezinog upravitelja Karađoza, koji je baš kao i sam prostor Andrićeve Avlije, stup reda i čuvar nereda jednog u potpunosti izokrenutog svijeta.

Ključne riječi:
prostor, identitet,
percepcija, društvo

„Sav taj Balkan - politika antipolitičkih eseja Dubravke Ugrešić“

DANIJELA RISTIĆ

Knjiga eseja *Kultura laži* Dubravke Ugrešić nosi podnaslov antipolitički eseji – čime se, kao i citatom Đerđa Konrada, upisuje u antipolitičke struje, koje nominalno odbijaju učestvovanje u politici u tradicionalnom smislu, te u reprodukciji vladajuće ideologije. Ugrešić to najpre pokazuje odbacivanjem nacionalističke retorike 90-ih godina, zbog čega veliki deo života provodi u egzilu. Antipolitika u konkretnom slučaju pre svega znači antinacionalizam. Uzimajući ovo u obzir, rad teži da odredi status pojma antipolitike, onako kako ga predstavlja Dubravka Ugrešić i da kritički propita njegove mogućnosti. Antipolitička pozicija koja je nominalno zauzeta u esejima autorke pokazuje, međutim, brojne pukotine iza kojih se krije jedan naročito opasan mehanizam dominacije – balkanizam. Antinacionalistički eseji se tako

povremeno oslanjaju na dominantni, vladajući govor o Balkanu i ponovno ga oživljavaju kao retorički topos, koji se ne preispituje. Antipolitički gest pokazuje se upravo samo kao gest, koji (kao ni sve ostale kategorije) ne može postojati van ideologije. U cilju rasvetljavanja balkanističke ideologije skrivene iza pojma antipolitike u esejima *Kultura laži* rad se poziva na autore koji se ovom temom teorijski bave: Marija Todorova, Milica Bakić-Hayden, Rastko Močnik.

Istraživanje je pokazalo da u esejima Dubravke Ugrešić bez obzira na kritičku distancu spram vladajućeg nacionalističkog političkog diskursa, postoji tendencija ka prihvatanju pogleda centra te reprodukcije balkanističkih shema. Balkansko postaje ono što je u svojoj suštini primitivno, divlje, nasilno. Tako na kraju postoji snažna tenzija između antipolitike i balkanizma, prvo znači odbacivanje vladajuće ideologije, dok je drugo upravo jedna od dominantnih ideologija kojima se reguliše odnos centar – (polu)periferija. Antipolitički okviri se tako pokazuju kao nedovoljni, oni ostaju zarobljeni u vladajućim kodovima, reprodukujući imaginarni Balkan kao jednu od fantazija centra.

Ključne reči: Dubravka
Ugrešić, balkanizam,
antipolitika, ideologija

„Antifašistički narativ i konstrukcija nove Jugoslavije u političkim tekstovima Marka Ristića“

KATARINA SIMIĆ

Cilj ovog rada je da analizira političke tekstove Marka Ristića, objavljivane u periodu od novembra 1944. do maja 1945. godine u dnevnom listu *Politika* i časopisu *Glas Jedinjenog narodnooslobodilačkog fronta*, sa posebnim akcentom na formiranje antifašističkog narativa i konstrukciju novog društvenog i političkog poretka u posleratnoj Jugoslaviji. U fokusu istraživanja nalazi se način na koji se u Ristićevim publicističkim tekstovima artikulišu ideološki i politički principi nove vlasti, kao i proces oblikovanja diskursa koji treba da legitimiše društvene i institucionalne promene nastale nakon oslobođenja zemlje. Rad posebno ispituje Ristićevu interpretaciju fašizma i kolaboracije, kao i način na koji se u njegovim tekstovima uspostavlja jasna moralna i politička dihotomija između antifašističkog pokreta i njegovih protivnika. U tom kontekstu analizira se način na koji autor interpretira ratna iskustva, političke sukobe i društvene podele, nastojeći da ih uklopi u širi narativ o istorijskoj nužnosti pobeđe antifašizma i izgradnje novog društvenog sistema. Posebna pažnja posvećena je diskurzivnim mehanizmima kojima se legitimišu nove institucionalne, kulturne i društvene norme, kao i načinu

na koji se kroz publicistički govor oblikuju predstave o odgovornosti, krivici i društvenoj obnovi. U radu se takođe razmatra uloga Ristića kao intelektualca i aktivnog učesnika posleratnih političkih i kulturnih transformacija. Kao istaknuti predstavnik avangardnog i nadrealističkog kruga, ali i politički angažovan autor, Ristić u svojim tekstovima spaja ideološku argumentaciju sa retoričkim i književnim strategijama karakterističnim za modernistički diskurs. Analiza stoga obuhvata i način na koji on koristi retoričke figure, polemički ton i narativne obrasce kako bi oblikovao političku poruku i doprineo konstruisanju kolektivnog identiteta nove države. Time njegovi tekstovi prevazilaze okvire dnevne publicistike i postaju važan izvor za razumevanje procesa uspostavljanja ideološkog i kulturnog poretka u prvim mesecima posleratne Jugoslavije. Analiza se zasniva na interpretativnom čitanju tekstova, uz primenu teorijskih okvira kulturne politike i pristupa interdisciplinarne kritike. Metodološki pristup podrazumeva povezivanje više humanističkih disciplina kako bi se sagledao širi kontekst nastanka i funkcije analiziranih tekstova. Pored književnoteorijske analize, koja obuhvata razmatranje diskursa, retoričkih strategija i narativnih obrazaca, u radu se primenjuje i istorijski pristup, kojim se tekstovi smeštaju u konkretne političke i društvene okolnosti vremena u kojem su nastali. Na taj način se razmatra odnos između književnog izraza i istorijskih procesa, posebno u kontekstu ideoloških transformacija i formiranja novih političkih paradigmi. Istovremeno, sociološka perspektiva omogućava uvid u funkciju književnog i publicističkog diskursa u oblikovanju javnog mnjenja i kolektivnih identiteta. Analiza uzima u

obzir i elemente kulturnih studija, naročito u pogledu odnosa između kulture, ideologije i političke moći, kao i načine na koje se umetnički i publicistički tekstovi koriste kao instrumenti kulturne politike. Ovakav interdisciplinarni okvir omogućava sagledavanje književnih i političkih tekstova ne samo kao estetskih tvorevina, već i kao važnih činilaca u procesu formiranja društvenih narativa, kulturnog pamćenja i političkog legitimiteta u određenom istorijskom trenutku. Rezultati analize pokazuju da Ristićev politički angažman prevazilazi deskripciju stvarnosti i funkcioniše kao instrument aktivne transformacije društvene i ideološke stvarnosti, pri čemu se antifašizam postavlja kao temeljni etičko-politički princip i ključni okvir legitimizacije nove države. Rad takođe ističe originalnost Ristićevog pristupa, kroz interdisciplinarnu integraciju književnog, političkog i istorijskog diskursa, čime se osvetljava manje proučavan segment njegovog stvaralaštva i doprinos razumevanju posleratnih društvenih transformacija u Jugoslaviji.

Ključne reči: Marko Ristić, antifašizam, politički tekstovi, posleratna Jugoslavija, kulturna politika, socijalistički poredak, ideološka legitimizacija, performativna funkcija diskursa.

„Anatomija posluha u Krležinoj noveli *Bitka kod Bistrice Lesne*“

KLARINA PLEJIĆ

Pitanje granica u Krležinom književnom stvaralaštvu prezentira se kroz duboki procjep između dviju fronta, ljudske autonomije i pokornosti nadređenom sustavu. U ozračju te misli, rad će se dakle baviti istraživanjem fenomena posluha, napose državnog, kao ključnog vida u oblikovanju identiteta hrvatskog vojnika unutar austrougarskog vojnog aparata, s posebnim fokusom na Krležinu novelu iz romana *Hrvatski bog Mars – Bitka kod Bistrice Lesne*. Polazeći od pretpostavke da Krležin književni prikaz domobrana anticipira suvremene sociološke uvide o kojima Natalia Princi-Duhović piše u djelu *Osmi grijeh – posluh*, osobito u poglavljima u kojima analizira konformizam, naučene bespomoćnosti te marginalizacije. U tom se kontekstu promatra kako ratni i društveni milje austrougarske vojske oblikuje obrasce poslušnog, pokorničkog ponašanja, te kako se posluh, koji se u društvenom diskursu često očituje kao vrlina, zapravo pretvara u razarajući mehanizam koji potiče gubitak autonomije karaktera.

Središnja istraživačka pitanja odnose se na trenutak u kojem glavniličnici, domobrani, prelaze granicu individualnih sloboda i kolektivnog prihvatanja sudbine, koja postaje pandan topovskog mesa. Istodobno se analizira uloga autoritativnih prizora u likovima poput baruna Weisersheimba te drugih

časnika, koji uz pomoć manipulativnih strategija kroz birokratski aparat održavaju razinu posluha, dok s druge strane likovi poput Vida Trdaka i Štefa Loborca manifestiraju obrasce naučene bespomoćnosti, kroz instancu hijerarhijske strukture austrougarske vojske.

Metodološki, rad je zasnovan na interdisciplinarnom pristupu, obuhvaćajući analizu knjiženog teksta iz Krležina ekspresionističkog izraza s povijesnim pregledom i bitnim činjenicama, kao i promatranju društva kao takvog. Rezultati analize pokazuju kako Krležini junaci nisu samo žrtve rata, nego istovremeno i žrtve konformizma, koji je, kao sustavno organiziran, donio upravo očekivani ishod, koji nam i Krleža već u samom uvodu spominje. Vid Trdak utjelovljuje dehumaniziranu figuru koja, suočena s birokratskim aparatom, postupno gubi vjeru u vlastiti razum i slobodnu volju. Likovi poput baruna Weisersheimba vojnike promatraju isključivo kao strateške oznake na karti, dok lik desetnika Peseka Mate pokazuje kako se logika posluha reproducira i na nižim razinama hijerarhije. Time dolazi do svojevrsnog diskontinuiteta između individualne moralne svijesti i kolektivne ratne logike, čime posluh postaje *zločin počinjen zbog dužnosti*.

Za kraj, rad pokazuje da prelazak granice u Krležinu tekstu nije samo prostorna promjena lokaliteta na istočno, galicijsko bojište, nego upravo prijelaz iz sfere autonomnog bića u sferu pokornog izvršitelja. Usporedba s tezama Natalije Princi-Duhović omogućuje podcrtati kako posluh funkcionira kao *osmi grijeh*, mehanizam koji omogućuje da se zlo banalizira. Krležini domobranci tako su postali univerzalni primjeri kako

društveni uvjeti odgoja za posluh oblikuju pasivne subjekte nemoćne za otpor, jer *što tu ima da se misli i što se tu može?*

Ključne riječi: Miroslav Krleža, Bitka kod Bistrice Lesne, dehumanizacija, konformizam, austrougarska vojska

Film i serije

„Kako su gej
hokejaši spasili
svijet: narativna i
kulturološka analiza
Heated Rivalry
(2025.)“

SAŠA ŠTUKA

Heated Rivalry (2025.) je queer TV serija koja je zahvatila Internet krajem prošle godine i postala je opći globalni fenomen. Realizirana je s malim budžetom, relativno nepoznatim režiserom i glumcima kojima je to bio prvi put da rade na velikom projektu. No, svega par dana nakon premijere prvih par epizoda, HBO je otkupio prava za svjetsku distribuciju i trenutno je jedna od najgledanijih serija na njihovoj platformi.

Rad bi se bavio pitanjima kako je tako mala produkcija uspjela ostvariti veliki komercijalni uspjeh, te generalnom tematskom analizom serije i knjiga na kojima je bazirana. Moja teza leži u tome da je takav uspjeh uspjela ostvariti sa svojim pažljivim istraživanjem raznih tema poput toksične muževnosti, istospolnih veza u kasnim 2000.-tima/ kasnim 2010.-tima te društvenih razlika između zapadnog i istočnog kulturnog kruga. Teorijski okvir kroz koja bi ova problematika bila proučavana jest kroz radove Judith Butler i njihovu koncepciju roda, „reparativno čitanje“ Eve Kosofsky Sedgwick, reparacija maskuliniteta po bell hooks te Sarah

Ahmedine ideje „happy queer“ i „happily queer“.

Cilj izlaganje je utvrditi zbog čega je serija rezonirala s tolikom širokom publikom i zbog čega je bitna u širem društvenom kontekstu današnjice, kroz prizmu feminističke i queer teorije.

Metodologije primijenjene u ovom izlaganju bit će proučavanje razlika TV serije i knjiga, same za sebe i usporedbi jedno s drugim; istraživanje recepcije na Internetu; konzultiranje postojeće književne literature.

Ključne riječi: *Heated Rivalry* (2025.); queer teorija; reparativno čitanje; maskulinitet u 21.st.; Judith Butler

„Is this a crossover episode?: odjeci drame u sitkomu *Bojack Horseman*“

CINTIJA MIČETIĆ

Klasične definicije situacijske komedije (sitkoma) najčešće se zadržavaju na njenim sljedećim obilježjima: 1) dovitljiv humor, 2) smještenost u jedan ambijent (kuća, posao, bar...), 3) korištenje „tehnike nasnimljenog smijeha“ (*laugh-track*) –

znak autentičnosti sitkoma i garancija zabave gledateljima pred malim ekranima, 4) cjelovitost epizoda – kraj jedne epizode sitkoma predstavlja povratak na početnu situaciju. Iako proizvodnja sitkoma koji sadrže navedene elemente još uvijek nije posve zamrla, moderni primjeri žanra sve češće prekoračuju standardizirani model. Suvremenim sitkomima već se toliko izmijenila formula da se u kritici nametnulo pitanje njegove „smrti“. Smrt mu se, međutim, pokušavala prišiti više puta kroz povijest, počevši od 80-ih godina prošloga stoljeća, no unatoč tome o njemu se i dalje jednako učestalo govori i piše. Imajući to na umu, pretpostavlja se kako je umjesto govora o smrti sitkoma potrebno redefinirati žanr. No promjena u definiciji žanra – koji pod utjecajem drugih legitimnijih oblika (poput drame ili „činjeničnih programa“ kao što su *reality show* i dokumentarac), kojima se sitkom na različite načine pokušava približiti, te koji uslijed prelaska na digitalne platforme na pretplatu doživljava inovacije, kako na formalnom planu, prilagođavajući se tzv. „maratonskom gledanju“ (*binge watching*), tako i u sadržaju, koji postaje sve slobodniji i vulgarniji (Butler 2020) – nije nimalo lak posao.

Još jedna činjenica uvelike je utjecala na stvaranje moderne ideje o žanru situacijske komedije, a to je rastuća popularnost animiranih komedija, odnosno „anikoma“, s kojima dekonstrukcija tradicionalne forme poprima potpuno nove razmjere. Na primjeru jedne od najgledanijih animiranih komedija modernog vremena, serije *BoJack Horseman*, u radu će se ocrtati neki od načina na koje se komedije danas odbijaju prilagoditi svojim uobičajenim kategorizacijama. Od njegova puštanja u optjecaj 2014. godine, *BoJack Horseman* dobiva

nevjerojatno visoke ocjene kritike i publike, dok 2018. godine postaje prva Netflixova originalna serija sa sindikacijom na američkim kabelskim televizijama. Ono što taj anikom čini posebnim iznenađujuća su poigravanja stilom i formom (koja u kauzalnosti svoje strukture podsjećaju na dramu), kao i pronalazak ironije u tome što je i sam proizvod industrije zabave, upravo one koju pokušava parodirati učestalo se referirajući na tradicionalni sitkom. Također, skoro je pa nevjerojatno da jedna komedija može predložiti tako ozbiljne teme poput borbe s ovisnošću, mentalnim bolestima i traumama te promišljati o seksualnosti, seksualnom nasilju, pobačaju, frakturiranju ili samoubojstvu, a kao (anti)junaka ponuditi konja čija priča nije ništa drugo nego kronika depresije. Pitanje koje postavlja ovo istraživanje, a koje je u kritici više puta izranjalo, je ima li takav nadasve tragični sitkom, koji napušta gotovo sve njegove tradicionalne elemente nabrojane na početku, uopće prava da ga se smatra sitkomom ili će za njegovo određenje biti potrebno poslužiti se novotvorenicama kao što su dramska komedija (*comedy-drama*), animirana drama ili *sadcom* (ima li, uostalom, danas uopće smisla koristiti se pojmom žanra?) te može li biti govora o „prerastanju“ postmodernizma kakvo predlaže Sánchez Saura (2019).

Ključne riječi:
situacijska
komedija (sitkom),
anikom, žanr,
dramska komedija,

„Ironija u filmu *Orkanski visovi* Emerald Fennell“

REA GALIĆ

Prema Vasiliju Kandinskom svako je umjetničko djelo dijete svoga vremena, pa tako to mora biti i ovogodišnja filmska adaptacija romana *Orkanski visovi* u režiji Emerald Fennell koja, otkad je izašla, izaziva burne reakcije, kako u krugovima kritike, tako i u krugovima šire publike. Ovo izlaganje bavi se korištenjem ironije kao diskurzivne strukture u ovoj filmskoj adaptaciji analizom preobraženja elemenata knjige (likova poput Cathynog oca i Isabelle), grotesknih vizuala (Thrushcross Grange, kostimi), pa i marketinga, odnosno oglašavanja filma kao „najveće ljubavne priče svih vremena.“

Kao teorijski okvir za analizu ironije koristi se knjiga Linde Hutcheon *Irony's edge: the theory and politics of irony*, unutar koje se nude odgovori na pitanja je li ironijski karakter elemenata namjeran, je li opravdan te koji su mu ciljevi. Naime, proučava se uporaba obilježja ironije koja autorica izdvaja kao ona koja u praksi simultano rade kako bi se ironija ostvarila - njezin „critical edge,“ semantička kompleksnost te diskurzivna zajednica koja ironiju kao takvu i omogućuje. Tumačenje filma također se bavi problematikom političnosti ironije, propitkivanjem namjere ironije i njezine atribucije. Osim toga, izlaganje se kratko osvrće na činjenicu da se ironija događa i u samom književnom predlošku za ovu adaptaciju u studiji *The Ironic Vision of Emily Brönte* Johna E. Jordana.

Dakle, cilj je izlaganja baviti se prelaskom granica značenja, koje ironija kao takva nudi, pokušajem odgovaranja na pitanja kako se ironija u filmu *Orkanski visovi* ocrtava i koja je njezina uloga u filmu – gdje je ona sama sebi svrhom, a gdje može imati i šire značenje.

Ključne riječi: ironija,
adaptacija, Orkanski
visovi, Emily Brönte,
Emerald Fennell

„Disneyeva pjesmarica: Analiza receptijskih i subverzivnih funkcija odabranih pjesama“

DORA BUDIMIR

Cilj ovog istraživanja bio je prikazati kako narativne strukture pjesama iz Disneyjevih mjuzikala utječu na njihovu receptijsku i subverzivnu funkciju. Neka istraživačka pitanja na koja se pokušava dati odgovor su: Kako glazba strukturira priču Disneyjevih animiranih filmova? Koja je funkcija tih glazbenih brojeva? Kako se pjesme kategoriziraju

prema razdobljima, temama, uspostavljenim (internim i eksternim) odnosima te vrijednostima? Što je diznifikacija? Koristeći metodu analize stručnih tekstova, narativno-interpretativne analize glazbenih brojeva te kulturno-povijesnu kontekstualizaciju temeljenu na periodizaciji Tracey L. Mollet (*A Cultural History of the Disney Fairy Tale* 2020) za uspostavu vremenskih orijentira, analiziraju se odabrani glazbeni brojevi ilustrativni za klasično, renesansno i moderno razdoblje Disneyjevih animiranih filmova. To su redom pjesme iz poznatih Disneyjevih filmova, koji su ustvari bildungsromani o adolescenciji: *Once Upon a Dream* (*Sleeping Beauty* 1959); *Under the Sea* (*The Little Mermaid* 1989); *Let It Go* (*Frozen* 2013) i *Where You Are* (*Moana* 2016). Uparene u tematski slične sklopove, najprije će se prikazati pjesme želje, koje govore o žudnji glavne junakinje: *Once Upon a Dream* i *Let it Go*. Usporedbom dviju pjesama vidjet ćemo kako se junakinja mijenja iz pasivne, ograničene društvenim konvencijama do poduzetne žene ovjenčane prikladnim glazbenim atributima. Drugi par predstavljaju ekspozicijske pjesme, koje tematiziraju stereotipiziran otočni, odnosno morski svijet kao idilu: *Under the Sea* i *Where You Are*. U ovim ćemo pjesmama pokazati i pokušaj kritike konzumerizma i zapadnog društva, kao i pokušaj postkolonijalne kritike, koja se ipak neuspješno oslobađa tzv. diznifikacije. Sve navedene pjesme ilustriraju receptijsku funkciju pamtljivosti i prepoznatljivosti, te istovremeno služe uspostaviti dijegetički okvir filma, koji neuspjelo završava neokolonijalnim procesom civiliziranja „egzotičnih“ naroda.

Ključne riječi: Disney,
glazba, recepcija,
subverzija, arhetip

**Lovro Škopljanać –
„Vezovi zajedničkoga
čitanja“**

Profesionalnim čitanjem književnosti ravna ideja sveupućenog izoliranog čitatelja, no u praksi suvremenog neprofesionalnog čitanja pojavljuju se mnogi primjeri zajedničkoga, društvenog čitanja. I dok svaku vrstu povezanosti između teksta i čitatelja možemo nazvati zasebnim vezom, u izlaganju će se posvetiti pozornost onima koji nastaju u određenim okvirima, kao što su obitelj i prijatelji. Prvi dio izlaganja temeljit će se na rezultatima istraživačkoga projekta PoKUS, tj. Pamćenje (o) književnosti u svakodnevicu, tijekom kojega je na reprezentativnom čitateljskom uzorku u RH utvrđeno da velik dio čitateljstva dobro upamćene književne tekstove povezuje s drugim osobama, a u nekim primjerima i s prilikama u kojima su zajednički čitali takve tekstove. Ukupno se može razlučiti barem dvanaest kategorija takve „primoravajuće motivacije” – one u kojoj odabir književnoga teksta presudno ovisi o drugim osobama – među kojima su vodećih pet (s barem 50 primjera iz istraživanja) ovako poredane: prijatelji, nepoznate osobe, obitelj i ljubavnici, internet te opće oglašavanje. Uzet će se u obzir „društveni život knjiga”, što bi podrazumijevalo dvostruki fenomen: da književni tekstovi zauzimaju određenu poziciju u društvenom životu pojedinaca, te da se sami nalaze u određenom društvu koje mu pridaju čitatelji, kao što su učinile ispitanice PoKUS-a izabirući određenih tri do pet najbolje upamćenih tekstova (primjer ispitanice R344 (Ž, 43, SSS): Kontrola uma; Sunce djever i Neva Nevičica; 21 lekcija za 21. stoljeće). Zatim će se razmotriti anonimni primjeri iz istraživanja koji potkrepljuju tezu primoravajuće motivacije te okolnosti zajedničkog čitanja, a posebna će se posebnost usmjeriti na tzv. „roditeljsko čitanje”, odnosno

zajedničko čitanje roditelja i djece. Konačno će se i publiku zamoliti da doprinesu svojim primjerima takvih vezova kako bismo zajednički došli do boljeg shvaćanja učestalosti i dalekosežnosti fenomena zajedničkoga čitanja književnosti.

Ključne riječi: neprofesionalno čitanje književnosti, društveni život knjiga, roditeljsko čitanje, književna recepcija

Branislav Oblučar – „Neslužbena priroda“

Prestupanje granice između prirode i kulture jedna je od premisa ekokritičkog mišljenja. Ovo se prestupanje u ekokritičkom diskursu recentnije označava metaforom zapletenosti ili prepletenosti (entanglement), kojom se oslikava složena dinamika međudjelovanja ljudske kulture/ povijesti i fizičkog okoliša koji je uvjetuje. Iako je ideja prirode sastavna nit unutar ovoga diskurzivno-metaforičkog klupka, brojni su teorijski glasovi izrazili skepsu spram opravdanosti upotrebe toga pojma, tvrdeći da se njime nužno pojednostavljaju, ponekad i krivotvore, komplicirani odnosi okoliša i društvenih kategorija poput klase, rase, roda i seksualnosti. Na udaru slično artikulirane kritike našlo se i pisanje o prirodi (nature writing), omiljeni žanr prvoga vala ekokritike, koji se obično povezuje s apologijom divljine, o čemu svjedoči slavna Thoreauova tvrdnja: „U divljini je očuvanje svijeta.“ U svome izlaganju nastojat ću iznijeti protutežu navedenom skeptičnom stavu, s jedne strane slijedeći promišljanja o prirodi Kate Soper, a s druge ukazujući na razvoj žanra pisanja o prirodi u suvremenoj, ponajprije angloameričkoj književnosti. Suvremeno pisanje o prirodi prikladna je ilustracija metafore zapletenosti, kao i ideje „prestupanja granica“, i to na više razina: na razini žanra (miješanjem elemenata eseja, putopisa, dnevnika i lirike), na planu sfera znanja (povezivanjem književnosti i znanosti), kao i na planu odnosa okoliša i društva. Na ovu prepletenost prirode i kulture cilja i sintagma „neslužbena priroda“, što je parafraza naslova utjecajne knjige Richarda Mabeya *The Unofficial Countryside* (1973). Mabey, kao i autori poput Paula Farleya i Michaela Symmonsa Roberta (*Edgelands*, 2011) ili spisateljice Cal Flyn (*Islands of Abandonment*, 2022),

eksplicitno se bave prostorom granice, ruba ili periferije, tj. prijelaznom zonom između gradskog i ruralnog prostora ili pak zelenim džepovima unutar gradske infrastrukture. Upravo takvi liminalni prostori (nazvani edgelands ili terrain vague) potiču autore na redefiniciju uobičajenih predodžbi i stavova o prirodi i divljini, kao i na preobrazbu književnih konvencija kojima se o „službenoj“ prirodi tradicionalno pisalo.

Ključne riječi:
metafora zapletenosti,
ekokrtika, pisanje o
prirodi, Kate Soper,
neslužbena priroda

Drama i kazalište

„Zvuk i tišina u radiodramama Samuela Becketta“

ERIKA FRANZ

Samuel Beckett, jedan od najutjecajnijih autora 20. stoljeća, prepoznat je primarno kao pisac kazališnih drama (*U očekivanju Godota*, *Krappova posljednja vrpca*) i proznih djela (*Molaj*, *Malone umire*, *Neimenjivi*). Manje su poznate njegove radiodrame, iako su na njegov kasniji opus i na sam medij ostavile dubok trag. Jačanje popularnosti i razvoj radija kao umjetničkog medija, a ne samo sredstva za prenošenje informacija, događaju se upravo u 50-im godinama prošlog stoljeća kada Beckett doživljava svoj komercijalni uspjeh s postavljanjem *U očekivanju Godota* na kazališne daske. Tadašnji urednici BBC-jeva radijskog programa Beckettova prozna djela adaptiraju za radio jednostavnim čitanjima samih tekstova, ali s vremenom traže i originalne radove pisane upravo za radio. Cilj im je bio pretvoriti izostanak vizualnog podražaja u estetsku prednost – zadatak jedinstveno predodređen za pisca poput Samuela Becketta u čijem su opusu ključne teme zvuka i tišine, šuma i slučajnosti, tijela i bestjelesnosti, postojanja i smrti. Za Becketta je pisanje radiodrama bio način povratka stvaranju nakon što ga je pisanje *Neimenjivih*, njegovim riječima, „dokrajčilo“, a za BBC je to bila potvrda njihovog statusa „čuvara kulture“ (u jeku opće panike zbog rasta popularnosti televizije) i prilika za stvaranje „vlastite avangarde“ odnosno za istraživanje mogućnosti i granica radija kao umjetničkog alata.

U svom radu *Beckett and Radio: The Radioactive Voice* Kim Conner postavlja tezu da su auditivne mogućnosti radiodrame posebno od interesa za Becketta u smislu pitanja identiteta i tijela. Uvodi pojam rubova (edges) kao mjesta spoznaje: o vlastitom materijalnom postojanju saznajemo samo na rubu percepcije druge vanjske materije, o trenutku u kojem postojimo samo u relaciji s drugim vremenom, o sebi kao cjelini samo pri doticaju s drugima. Posebno je zanimljivo promatrati kako se ti rubovi stvaraju i naziru auditivno, bez pomoći vizualnih znakova koji najčešće jasno odvajaju barem glasove jedne od drugih i usidruju ih u pojedina tijela. Tako kazalište nudi više vizualnih znakova, koji su Becketta uglavnom zanimali u smislu njihovog izostanka, ili kao svojevrsna zamjena za zvuk (primjerice u *Act Without Words I i II*). Njegove kazališne predstave općenito dijele s radiodramama mnoge kvalitete: ritmičnost, preciznost, anti-tjelesnost, višeglasje, naglasak na zvuk, izostanak klasičnih likova, radnje i raspleta.

Na mnogo načina, radio je savršen medij za Beckettovo stvaralaštvo. Naspram kazališta, najčešće je oslobođen većih briga o komercijalnom uspjehu, a za razliku od filma i televizije ne uključuje vizualni aspekt čime je Beckettovo stremljenje k ničemu korak bliže ostvarenju. Taj nedostatak, izostanak cijelog jednog osjetila vjerojatno je velika prednost za mnoge svjetove koje je Beckett pokušao stvoriti, u bilo kojem formatu i žanru. Tim nametnutim mrakom novi prostor izražaja i specifične alate stvaranja dobivaju njegove trajne preokupacije: o zvuku i tišini, (bes)tjelesnosti te glasovima sa i bez pripadajućih likova. Uz to, u pravilu individualna i izolirana priroda slušanja radio programa puno je bliža

iskustvu kakvo je Beckett vjerojatno zamišljao za svoja djela.

Ovo istraživanje proučit će specifičnosti iskustva slušanja u odnosu na čitanje na primjeru radiodrama Samuela Becketta te analizirati mogućnosti koje se otvaraju prelaskom iz jednog medija u drugi.

Ključne riječi: Samuel
Beckett, radiodrama,
zvuk, glas, lik

„Tijelo publike između prekršaja i pasivnosti“

UNA ISEJBEGOVIĆ

Ovaj se rad prvenstveno bavi pitanjima izvedbe gledatelja te pitanjima trenutaka prekoračenja u kojima takva izvedba postane neočekivana – bilo da je tada označena kao subverzivna ili disruptivna, a u većini slučajeva samim time i „poželjna“ ili „nepoželjna“. Na tragu antologijskog teksta Baza Kershawa *Oh, for Unruly Audiences! Or, Patterns of Participation in the late Twentieth Theatre* te studije Kirsty Sedgman *The Reasonable Audience. Theatre Etiquette, Behaviour policing, and the Live Performance Experience* kroz ovo se izlaganje posvećuje pozornost moći koju publici daje ili oduzima aplauz kao i užitku koji je s takvom moći povezan, u čemu nam temelje za razumijevanje pojmova moći i tijela

pružaju Foucault i Althusser. Nadalje, kroz čitavu raspravu u vidu se drži kako širi sociološki učinak i utjecaj različitih proučavanih teorijskih problema i incidenata iz prakse, tako i sam prostorni, dramaturški, ritualno-izvedbeni – jednom riječju kazališni – okvir i prelaženja istog pri čemu kao glavni oslonac uzimamo esej Ervinga Goffmana *Frame analysis*. Konačno, proučavajući, uz pomoć Sedgmanine studije, kada će reakcija publike biti sankcionirana i osuđena, a kada će sve snage biti uprte upravo ka njenom izazivanju, ovaj rad se također nada zakoračiti prema rasvjetljavanju plodnih čvorišta u teorijskom promišljanju same prirode dramskog okvira i razmjene između izvođača i gledatelja kojom se on stvara, posebice s obzirom na to što je okvir u ovome obliku nadišao samu među književnog teksta i oprostorio se u razmjeni živih, empirijskih, dišućih tijela koja ne samo da je protežna i ovremenjena, nego se još uz to naš dramski, fiktionalni svijet uspostavlja i razigrava upravo na istim koordinatama kao i onaj realni.

Ključne riječi:
Baz Kershaw,
Kirsty Sedgman,
tijelo publike,
Erving Goffman

„Don Giovanni s
Derridáom: muška
histerija, granični
poremećaj ličnosti i
depresija“

IVAN POCEDULIĆ

Zbog toga što je histerik propjevao možemo također razmotriti pitanje Don Giovannijeve kreativnosti za koju smatram da joj nedostaje refleksije o samoj sebi. Don Giovannijeve arije, kao i njegove žene, ne postoje neovisno od njega u njegovom umu i zbog toga ne mogu konstituirati pozicije s kojih on može prepoznati samoga sebe. Njegove arije ne mogu biti refleksije o sebi jer nisu odvojene od njega samog. One su performativna iskazivanja [utterances], riječi kao činovi prije nego misli.

Neposrednost koju Kierkegaard pronalazi u glazbenosti Don Giovannija (to što progovara kroz sve likove odnosno što likovi u ovoj operi ustvari ne postoje uključujući Don Giovannija) pokušat ćemo objasniti njegovim sadizmom koji se rađa iz paranoje, uzročnika vršnjačkog antagonizma, čija je posljedica kontinuirana povrijeđenost narcizma – Don Giovanni se ne može identificirati niti s jednom od svojih žena. Pri tome će nam pomoći pojam muške histerije o kojem Juliet Mitchell piše u svom tekstu *Don Juan i normalizacija muške histerije* u odnosu prema u praksi ustaljenijem pojmu ženske histerije.

Freud pripovijeda da je u razdoblju kada je imao problem s time da javnost prihvati pojam muške histerije na kao prve vrste otpora naišao na otpor kirurga koji mu je izričito rekao: „Kako možete izgovoriti takve apsurdnosti? Hystriion (sic) označava maternicu. Kako onda muškarac može biti histeričan?“... Pretpostavljeno podrijetlo pojma ili zamišljena etimologija riječi često je služila kao obrana protiv procesa njihove transformacije bez ikakvog obzira prema činjenici da su ti pojmovi vulgarni znakovi najopterećeniji poviješću i nesvjesnom motivacijom... tako smo upoznati s onime što bi trebalo pronaći iza [behind] himena: histerija koja se razotkriva jedino prijenosom i simulakrumom – mimikrijom.

Don Giovanni, a i općenitije Don Juan u verzijama mita koje su prethodile operi, zaista zavodi tako što svojim vršnjakinjama drži narcističko ogledalo u kojem se onda one identificiraju sa svojom uzor-slikom, ali mu one ne vraćaju njegov vlastiti odraz premda ih je progutao, odnosno upravo zbog toga što ih je progutao kako bi bio onaj koji uživa, a ne onaj koji je ljubomoran zbog toga što njegovi vršnjaci i vršnjakinje uživaju. Don Giovanni čini sve ni zbog čega što je međusobno uvjetovano s njegovom prisilom ponavljanja i, kao što ćemo pokazati, depresijom. Premda sadističko zavođenje Don Giovanniju pruža priliku da uživa, to nosi svoju osvetu – svako novo pražnjenje donosi sve veću neugodu i pojačava prisilu ponavljanja paranoično stremeći k beskonačnosti (Kierkegaard piše da broj od 1003 žena ukazuje na njegovu nezavršenost i beskonačnost). Don Giovanni ne uspijeva postići savršeno preklapanje [fold], ne može pronaći svoj odraz i vratiti se u prvobitno stanje – ne može pronaći objekt

malo a. Kao da uvijek ostane pukotina u preklopu kroz koju vjetar bjeline nastavlja puhati: to je imanentni neuspjeh performativnog iskazivanja. On ne samo da mu omogućuje slobodu i stvaranje autentičnosti, ispunjenje želje unutar simboličkog poretka Drugog, on ga na to tjera bez šanse uspjeha jer se bjelina prazne [blank] stranice papira uvijek vraća pa zbog toga ne može pronaći svoj odraz. Don Giovanni gubi svoje granice, a ne samo njegove žene: on ih gubi prije njih i potom ih usisava u svoju bolest.

Himen...je prije svega znak fuzije, konzumacije braka, identifikacije dva bitka, konfuzije između dvoje. Između dvoje nema više [no longer] razlike nego identiteta. Unutar ove fuzije nema više udaljenosti između želje... i ispunjenja prisutnosti, između udaljenosti i ne-udaljenosti; nema više razlike između želje i njenog zadovoljenja. Nije samo razlika po sebi ta koja je odbačena nego također razlika između razlike i ne-razlike. Neprisutnost, zjapeća praznina [void] želje i prisutnosti, punoće užitka, odnosi se na jedno te isto... Konfuzija odnosno konzumacija ovog himena uklanja prostornu heterogenost dvaju polova u „vrhovnom spazmu“, trenutku umiranja od smijeha.

Ključni pojmovi: muška histerija,
vršnjački antagonizam, himen,
depresija

Drugi pogled na književnost

„Opsesija prošlošću u djelima *Veliki Gatsby* i *Orkanski visovi*“

PAULA MADŽAREVIĆ

Opsesija prošlošću jedan je od ključnih motiva u djelima *Veliki Gatsby* autora F. Scott Fitzgeralda i *Orkanski visovi* autorice Emily Brontë. U oba djela, protagonisti oblikuju svoje živote idealizirajući sliku prošlosti koju pokušavaju ponovno ostvariti. Cilj ovoga rada jest analizirati kako se motiv opsesija prošlošću ostvaruje u oba djela te usporediti kako taj isti motiv oblikuje protagoniste i razvoj radnje u djelima. Rad polazi od istraživačkih pitanja: na koji način protagonisti idealiziraju prošlost te kako takva opsesija utječe na njihove postupke i konačnu sudbinu. Metodologija rada temelji se na komparativnoj analizi likova i posljedica njihovih postupaka potaknutih temeljnim motivom – opsjednutosti s prošlošću. Jay Gatsby, protagonist djela *Veliki Gatsby*, opsjednut je prošlom ljubavlju s Daisy koju želi obnoviti, pokušavajući rekreirati savršenu ljubav koja bi bila odraz života koji je priželjkivao živjeti, a sada ga i živi. S druge strane, Heathcliff, protagonist *Orkanskih visova*, nakon gubitka svoja ljubavi Catherine, biva zarobljen u snažnoj emocionalnoj vezi s prošlošću koja ga vodi prema želji za osvetom i buđenju destruktivne strasti. Iako oba lika idealiziraju prošlost, njihova motivacija proizlazi iz dvaju okolnosti: Gatsbyeva opsesija povezana je s rekreiranjem

prošlosti u kontekstu ostvarivanja društvenoga uspjeha i američkoga sna, dok Heathcliffova proizlazi iz duboko ukorijenjene traume i osjećaja marginalizacije koja vodi do želje za osvetom. U oba romana, odbijanje prihvatanja sadašnjosti dovodi do tragičnih posljedica, čime autori naglašavaju kako pretjerana vezanost s prošlošću može uništiti pojedinca i njegove odnose s okolinom.

Ključne riječi: opsesija
prošlošću, komparativna analiza,
Orkanski visovi, *Veliki Gatsby*

„Arhetipska analiza Aristofanovog mita o podrijetlu srodnih duša“

NOA DEVALD

Ovo simpozijско izlaganje analizirat će mit o podrijetlu ljudske ljubavi kojeg Aristofan iznosi u Platonovom dijalogu *Gozba*. Polazeći od jungijanskih teza, izlaganjem će se predstaviti povezanost ovoga mita s kolektivnom nesviješću čime će se ukazati i na intrinzičnu srodnost njega i mentalne prirode čovjekovog ponašanja u svakodnevnim situacijama koje mit simbolički izražava. Krenuvši od nužnih teorijskih postavki Carla Gustava Junga i njegovih učenika, u izlaganju će se prvotno pojasniti priroda razvoja svijesti te arhetipski primjeri

tog fenomena u književnim i likovnoumjetničkim simbolima. Osim ovih, visokoumjetničkih ostvaraja arhetipskih simbola, izlaganje će se dotaknuti i primjera tih simbola u dječjem stvaralaštvu. Taj će fokus na dječje stvaranje biti ključan za dokazivanje razvoja tih simbola u čovjeku kakvog je objasnio Edward Edinger. Nakon razjašnjavanja ovih teorijskih postavki, u ovom će se simpozijском izlaganju predstaviti sadržaj Aristofanovog mita. Uspoređujući ga s drugim zapadnjačkim mitovima o nastanku svijesti (biblijskom pričom o Adamu i Evi; antičkim mitom o Prometeju), ukazat će se na zajedničke simboličke značajke te utvrditi povezanost ovog mita i prirode ljudskog mentalnog razvoja. U drugoj će se polovini simpozijско izlaganje usredotočiti na kratko teorijsko objašnjenje jungijanskog pojma *anima* te njegov simbolski ostvaraj u danom mitu. Aristofanovu ideju o cjelovitosti odnosa srodnih duša analizirat će se tumačeći temeljne simbole mita kao arhetipove koji će do toga trenutka u izlaganju biti objašnjeni. U posljednjem segmentu izlaganja, postavka ovog teorijskog pravca dubinske psihologije i teorije književnosti zaokružiti će se povezujući ovu simbolsku priču o podrijetlu srodnih duša s razvojem čovjekovog ega. Time će se zaključiti važnost poznavanja književnog korpusa za istraživanje dubinske prirode čovjeka.

Ključne riječi: arhetipovi, Aristofan, Carl Gustav Jung, teorija književnosti, analitička psihologija

„Društvena semantika pastoralnog života u književnoj istoriji: Od Vergilijevih *Georgika* do postkolonijalnog sveta“

NORA PLAVŠIĆ

Istraživanje se zasniva na pojmu kultura i njegovoj derivaciji, tj. grananju na dva, danas, društveno suprotstavljena pojma; kultivaciji, kao postupku vezanom za poljoprivredu i pojmu kulture, prema njenom aktuelnom sociološkom tumačenju. Analiza književnog korpusa je izvršena hronološki kako bi se utvrdile sve ključne kontekstne tačke vezane za gubitak arhe određenja pojma i konkretne trenutke značenjskog akumuliranja koji su vodili ka modernim određenjima. Krajnji cilj istraživanja je bio; prvo; objasniti postupak značenjskog udaljavanja kroz književno-umetnički korpus kako bi se mogao, drugo; predvideti aktuelan proces ponovnog spajanja dva navedena pojma kroz njihovu dekonstrukciju unutar poskolonijalnog društva.

Oba postupka bivaju tumačena kroz prelazak granica svojih aktuelnih određenja. Širenje se odvija putem prostora koji nije definisan (već je definisana samo njegova spoljašnjost) ili objekta (kada je na isti način definisana samo njegova prostornost). Sličan postupak uočavamo kod Malarmea ili

Trakla koji u svojoj poeziji opisuju željeni predmet tako što ga ne spominju već značaj pridaju svemu oko njega.

Početna tačka istraživanja je delo *Georgike*, zatim slede različiti fragmenti srednjovekovnih, renesansnih i baroknih spisa o zemljoradnji, preko pastoralnih razrešenja uočljivih u delima evropskih romanopisaca iz perioda realizma (akcenat na Dostojevskom), sve do Hajdegerovog narativa o Van Gogovim „Cipelama“, koji biva iskazan u njegovom delu *Poreklo umetnosti*, kao kapitalnog primera unutar spomenute ose dekonstrukcije i dokaza da se dva opisana procesa ulivaju jedan u drugi. Konkretnije; semantika njive, o kojoj Hajdeger piše kao vezi seljaka i zemlje, koja navodno na kraju inspiriše velikog slikara da naslika svoje čuvene „Cipele“, tumači se kao širenje njene semantike putem banalne kontekstualnosti sve do potpunog obeznačavanja iste. Njiva ne pripada seljaku, kao što Hajdeger to napominje, već njegovom zemljoposjedniku, i ostaje bez svoje osnovne svrhe; da hrani čoveka. S druge strane, postaje propagandni ukras takozvanog postkolonijalnog feudalizma. Definiše se kao oruđe kontrole, čije granice se pomeraju tako što se trenutna izopačena definicija pojma ne nalazi u njemu samom već u svemu što ga okružuje, a pripada aktuelnom diskursu vladajuće klase.

Istraživanje se trenutno odvija u pravcu pronalaženja ovih mehanizama i svrstavanju novonastalih književnih dela koja ih oslikavaju unutar ose dekonstrukcije. Iako je proces i dalje u toku, količina do sada prikupljenih književnih dela i njihova socijalno-politička pozadina smatraju se dovoljnim da se potvrdi teorija.

Ključnereči: kultura,
kultivacija, njiva,
idila, propaganda

„Shizofrenija i nenormalnost u romanu *Svemirski anđeli*“

MATEJ GABUD

Psihijatrijski je diskurs svakom obliku društvene neprilagođenosti nerijetko pridodavao kategoriju ludosti ili nenormalnosti, a tek u 19. stoljeću psihijatrija ozbiljnije pristupa somatsko-patološkom proučavanju mentalnih oboljenja. Za poimanje istih veliki značaj imale su eugenika i teorija degeneracije koja je bila izrazito snažna krajem 19. i početkom 20. stoljeća, a umjetnost ju je tog doba zrcalila. Sama shizofrenija upravo se pokušala definirati još u 19. stoljeću, ali njezino proučavanje i konceptualizacija traju i danas zbog složenosti i varijabilnosti kliničke slike. Naime, suvremeni pristupi shizofreniji isprepliću saznanja o genetici, neurologiji, sociologiji, psihijatriji, infektologiji, ali i gastroenterologiji jer suvremena medicina prepoznaje da

zdravlje ostalih organskih i društvenih sustava neosporno djeluje na psihološko zdravlje. Postoji više klasifikacija i tipova shizofrenije, od kojih je najzastupljenija paranoidna shizofrenija, a literatura općenito najčešće govori o četirima fazama razvoja bolesti. Simptoma je shizofrenije mnogo, ali najznačajniji uključuju halucinacije, deluzije i poremećaj pažnje koji je usko vezan za disocirano mišljenje.

Cilj je ovog rada, uzimajući u obzir medicinska istraživanja, pristupiti analizi reprezentacije shizofrenije u romanu *Svemirski anđeli* islandskog književnika Einara Mára Guðmundssona. Rad postavlja pitanja o tome je li shizofrenija vjerodostojno prikazana sa psihijatrijskog stajališta, ali i kako se postiže, kako izgleda i kako se održava jaz između „normalnih“ i „nenormalnih.“

Uspoređujući spomenuti roman s nekoliko psihijatrijskih istraživanja i analiza koncepta ludosti, može se zaključiti da se kategorija nenormalnosti pripisivala, još od klasicizma, onima koji su odskakali od konvencionalnog mišljenja i ponašanja, a psihijatrija se usmjerila na normalizaciju i higijenizaciju društva posežući za prisilnim metodama. Razvojem medicine psihijatrija postepeno pokušava temeljiti istraživanja i etiologiju psihijatrijskih bolesti na empiriji. Shizofrenija je zbog varijabilnosti u svojoj kliničkoj slici još uvijek nedovoljno istražena, ali uzimajući u obzir njezine suvremene psihijatrijske opise, može se utvrditi da roman *Svemirski anđeli* islandskog književnika Einara Mára Guðmundssona prikazuje mnoge prototipne simptome shizofrenije i način na koji se isti odražavaju na bolesnikovu svakodnevicu. Među njima su najzastupljenije halucinacije i

deluzije koje ponekad vode u paranoju. Osim toga, u romanu su prikazani i disocirano mišljenje, alogija, kao i katalepsija. Ludilo je pojedinca prikazano kao društveno ludilo u malom, a nenormalnost kao sveprisutna. Hospitalizacija je bolesnika nerijetko okrutna i dehumanizirajuća, a mišljenja mentalno oboljelih nikada nisu mjerodavna jer su proizvod „sumanutog“ uma. Dakle, istina nikada ne može pripadati onome koji se liječi već samo onome koji liječi. Iako se u romanu ne osporava znatni napredak medicine u liječenju psihijatrijskih oboljenja, liječnici iz straha ograničavaju slobodu pacijentima i zapravo im nije stalo do njihovog izlječenja. Liječenje psihofarmacima opisano je uz neke nepovoljne ishode, ali u odsutnosti terapije dolazi do snažnijeg razaranja međuljudskih odnosa. U romanu se ujedno podcrtava pojavnost mentalnih oboljenja među naizgled uspješnim pojedincima. Može se zaključiti da roman *Svemirski anđeli* donosi vjerodostojnu reprezentaciju shizofrenije sa psihijatrijskog gledišta te iznosi jaz koji se javlja između bolesnika i drugih članova društva, uključujući i medicinsko osoblje.

Ključne riječi: psihijatrija, shizofrenija, suvremena književnost, mentalne bolesti

Književnost na marginama

„Palestinska
književnost na
svjetskoj margini:
Stvaralaštvo Gassana
Kanafanija“

PAULA KEGALJ

Položaj Palestine na svjetskoj sceni marginalan je već desetljećima što stavlja palestinski nacionalni identitet u težak položaj. Pojava cionizma krajem 19. stoljeća i pogotovo kasniji osnutak izraelske države značio je potrebu da se palestinski nacionalni identitet definira te da on bude službeno priznat na svjetskoj razini, no što se zbog različitih povijesnih i političkih razloga nije moglo ostvariti. Time nastaje nedefinirani prostor koji palestinski nacionalni identitet ostavlja u svojevrsnom limbu, a upravo u tom prostoru književnost zauzima vrlo važnu ulogu kao medij kroz koji palestinski narod komunicira i procesuiru svoju situaciju, traumu te politički i društveni položaj. Palestinska književnost kao takva mora uz osnovnu estetsku funkciju preuzeti na sebe i jasnu angažiranu funkciju.

Nigdje to nije vidljivije nego u stvaralaštvu Gassana Kanafanija (1936.-1972.) koji je ostavio neizbrisiv trag na palestinskoj povijesti 20. stoljeća kao autor i kao politička figura podržavajući panarabizam, a potom i Narodnu frontu za oslobođenje Palestine za čiji je časopis bio i urednik. Njegova najpoznatija novela *Men in the Sun* (1967.) ocrtava

Kanafanijevu frustraciju zbog palestinske pasivnosti nakon Nakbe kao i gubitak maskuliniteta zbog izgubljene zemlje i kontrole nad vlastitom sudbinom. Tema egzila i gubitka nastavlja se u noveli *Return to Haifa* (1970.) koja prati palestinski par koji se nakon dvadeset godina vraća natrag u svoje rodno mjesto Haifu gdje se moraju suočiti s činjenicom da je njihov sin (kojeg su morali ostaviti 1948.) postao izraelski vojnik. Ova novela nastavlja Kanafanijev motiv palestinske pasivnosti koju ovdje još više kritizira kroz lik napuštenog sina, no ovdje dodaje i model uzora koji nalazi upravo u Izraelu, no ne kao moralni uzor, već kao uzor odlučnosti pod svaku cijenu čime se udaljava od tipične i jednostavne dualističke opreke dobra i zla kojom se ocrtava palestinsko-izraelski odnosi u mnogim djelima tog vremena. Motiv borbenosti i strpljenja jasan je i u noveli *Umm Sa'ad* (1969.) koja prati Palestinku Umm Sa'ad koja predstavlja ulogu i poziciju palestinskih žena u borbi za samostalnosti koje preživljavaju nehumane uvjete i brojne gubitke kao i muškarci te svejedno rađaju iduću generaciju čime Umm Sa'ad uklapa u tradicionalnu književnu metaforu domovine kao majke. Osim novela, Kanafani piše i nekolicinu zbirki kratkih priča od kojih bi ja istakla *A Death in Bed* No. 12 (1961.) i *The Land of Sad Oranges* (1962.) koje se također bave ratom, egzilom i identitetom koji se mora ponovno izgraditi nakon što je oduzet.

Cilj ovog rada bila bi detaljnija analiza ovih ideja i motiva unutar Kanafanijeva književnog opusa te pokušati odgovoriti na pitanje kakav je njegov utjecaj na daljnje formiranje palestinskog književnog, ali i političkog identiteta do

današnjeg dana kroz tekstualnu analizu i usporedbu spomenutih djela.

Ključne riječi: Gassan Kanafani, Palestina, egzil, identitet, književnost

„Homoseksualnost prikazana kao drugost u romanu Slobodana Selenića *Prijatelji*“

MARIJA MURGAŠKI

Cilj ovog rada je pokazati način na koji je tema homoseksualnosti sagledana kao drugost u romanu Slobodana Selenića *Prijatelji*. U književnoj teoriji, pojam drugost korišćen je za označavanje nečega što odstupa od prihvaćene norme, odnosno, odnos koji društvo proizvodi. U ovom slučaju, drugost se posmatra u relaciji sa heteronormativnošću. Rad se bavi analizom (ne)prihvatanja seksualnosti glavnog lika u zajednici u kojoj bivstvuje, kao i u odnosu njegovog bliskog prijatelja i sustanara Istrefa Verija. Centralno pitanje u radu jeste na koji način se seksualnost glavnog lika, Vladana Hadžislavkovića, konstruiše kao devijacija i razlog društvene marginalizacije u zajednici,

kao i način na koji njegov prijatelj percipira ovaj aspekt Vladanovog identiteta. Istrefovo razumevanje oblikovano je prethodnim susretima sa homoseksualnošću, koji su u njemu stvorili osećaj straha, traumu i nerazumevanje. Analiza se zasniva na interpretativnom i književnoteorijskom čitanju romana, sa oslanjanjem na koncepte drugosti i heteronormativnosti, kao i na pristupe queer književne kritike u analizi prikaza homoseksualnosti u romanu. Za razumevanje Istrefove odbojnosti prema Vladanovoj seksualnoj orijentaciji, važno je objašnjenje Mišel Fukoa i njegove knjige *Istorija seksualnosti* u kojoj iznosi teoriju da društvene i institucionalizovane strukture diktiraju diskurs o seksualnosti, čime se homoseksualnost odbacuje i prema njoj se postupa kao devijaciji. Rezultati analize pokazuju da se ona u romanu tretira upravo na taj način: iako je Istref bukvalni stranac u Beogradu, on uspeva da se integriše u društvo, dok Vladan, iako pripada istoj sredini od rođenja, ostaje na margini društva. Zaključuje se da je u romanu *Prijatelji* homoseksualnost prikazana kao društveno konstruisanu drugost, pri čemu se proces marginalizacije oblikuje kroz reakcije okoline i narušene međuljudske odnose.

Ključne reči: drugost,
homoseksualnost,
heteronormativnost,
Slobodan Selenić,
Prijatelji

„(Ne)predstavljivi otpor u Kucijevom romanu Fo“

ANDRIJA PEŠIĆ

Osvrćući se ukratko na postojeće, oprečne stavove o odnosu Kucijevog literarnog rada i južnoafričke istorijsko-političke realnosti, naš cilj je da pokažemo na koji način postmodernistički ispovedni (anti)roman Fo – kao delo koje je u najbližoj vezi sa temama patrijarhata i imperijalizma i koje predstavlja *palimpsest* jednog od najbitnijih tekstova o kolonijalnom mitu (*Robinsona Krusoa*) – može da se posmatra kao svojevrsno autorovo preispitivanje diskurzivnog poprišta bitaka na kome su suprotstavljeni poststrukturalistički larpurlartizam i angažovana književnost.

Motivi verbalnog i fizičkog zarobljavanja, (ne)mogućnosti (definisanja) slobode, sveopšte nemogućnosti imenovanja i nedostatka želje za imenovanjem, u Kucijevom Fou prelamaju se u centralnoj figuri nemog urođenika Petka, čije ćutanje postaje podloga za ludičko ispitivanje granica iskazivog i *crna rupa* oko koje gravitira svaki intradijegetički i metanarativni pokušaj totalizacije radnje, neminovno osuđen na propast. Urođenikova *mesta neodređenosti* glavna junakinja Suzan, kao i lik pisca Foa, tumače na svoj način, koji govori više o kolonijalno konfigurisanim recipijentima, nego o živom artefaktu. Umesto otvorenog, tendencioznog napada na imperijalizam, Kuci kroz Petkovo ćutanje i Suzanine pripovedačke neuspehe istražuje granice predstavljivog, kako bi iza naizgled neutralne lingvističko-psihološke

problematike razotkrio mehanizme moći koji favorizuju određene vidove predstavljanja u odnosu na druge.

Polazeći od biblijskog podteksta prvih scena (u kojima Suzanina nesnađenost na ostrvu figurira kao negativ Adamove edenske prevlasti nad ostalim živim svetom kroz čin imenovanja), Petkove retorike ćutanja i Suzaninih pokušaja da kroz ispovest očuva svoju *hermeneutičku* slobodu (iako tu slobodu nagrizi metafikcionalna ravan teksta), želimo da pokažemo kakopredočenečulnekomponenteteksta uspevaju da – u Liotarovom ključu predstavljanja nepredstavljivog – reflektuju naizgled nepostojeću produktivnost Petkovog otpora.

Ključne reči: postkolonijalna kritika, retorika ćutanja, predstavljanje nepredstavljivog

„Čitav svet kao
strana zemlja: egzil i
migrantska iskustva u
proznim delima Bekima
Sejranovića“

ALISA PAJTIĆ

Prozni opus Bekima Sejranovića često se analizira u kontekstu isprepletanosti fikcije i stvarnog iskustva, nostalgije i problema identiteta u egzilu. Ovaj rad nastoji da dosadašnju

analizu nadogradi, i njegovim romanima pride iz perspektive materijalnih i društvenih okolnosti života migranata, odnosa ututar migrantskih zajednica i mogućnosti ljudske delatnosti junaka naspram navedenih okolnosti. Stoga, teorijski okvir izabran za analizu Sejranovićevih dela je: Edvard Said, teorija egzila kao stanja raseljenosti i otuđenja; Avtar Brah, teorija o prostorima dijaspore koje migranti zajedno grade, i iz klasne percepcije. Brah analizira odnos između margine, centra i evrocentrizma, kao i *modernost* koja razlike predstavlja kao *maskaradu identiteta*. Zatim Henri Lefevbr, teorija proizvodnje društvenog prostora, gde radni i stambeni prostori oblikuju svakodnevno iskustvo migranata, i na kraju Antoni Gidens, teorija strukturacije i ljudske delatnosti (eng. agency), odnosno sposobnosti čoveka da vrši izbore u životnim radnjama, uprkos ograničenjima koje im životna situacija nameće.

Romani koji se analiziraju su *Nigdje niotkuda* (2008), *Ljepši kraj* (2010), *Sandale* (2013), *Tvoj sin Huckleberry Finn* (2015) i *Dnevnik jednog nomada* (2017). Autobiografski motivi vidljivi su u svim navedenim romanima. Kao što se oni ne mogu gledati odvojeni od njegovog života, tako su i međusobno tematsko-motivski isprepletani. U svakom se tematizuje život u emigraciji i različite epizode iz njega, a rad teži da ih rasloji na svaki navedeni teorijski nivo. Romani *Nigdje niotkuda*, *Ljepši kraj*, *Tvoj sin Huckleberry Finn* i *Dnevnik jednog nomada* prate hronološki razbacane epizode iz života junaka, skačući sa detinjstva i mladosti, do momenata rata i odlaska u izbeglištvo, kao i kasnijeg života i stalnog orbitiranja između dve zemlje. U njima se tematizuje nomadski život na

potezu Norveška-Bosna i Hercegovina, osećaj nepripadanja bilo kom prostoru, te autodestruktivnost i problemi ostvarivanja bliskosti koji iz tog osećaja proizlaze. Roman *Sandale*, u čije su izdanje iz 2024. godine uvrštene i njegove kratke priče sa početka karijere (zapravo nadograđeno prvo delo, zbirka priča *Fasung*, 2002), u izvesnom smislu odudara od ostalih. Iako i ostali romani donekle prikazuju radne i materijalne uslove, prostore migranata i njihovu delatnost – *Sandale* to rade najeksplicitnije i u najvećoj meri. U ovom romanu junak je najnestabilniji – u jednom trenutku završava kao svirač u pothodniku. Temat u okviru romana naslovljen sa: *Likvidacija u 6 slika*, problematizuje rasističke i nacionalističke odnose domaćina prema migrantima, a kasnije i stambeni prostor koji glavni junak deli sa ostalim migrantima i izbeglicama. Dok poglavlje *Produktivnost* ilustruje morbidnu granicu surovosti kapitalističkog sistema prema imigrantskim radnicima.

Nakon istraživanja, nameće se zaključak da je Bekim Sejranović u svojim delima o životu i egzilu dao kompleksnu građu za kulturološke i identitetske, ali i materijalističke i strukturalističke analize, balansirajući između iskaza glavnih junaka i naratora o egzilu, osećaju (ne)pripadanja i sudova o ljudima i predelima sa jedne, i prikazivanju društvenih i materijalnih okolnosti u kojima oni žive deluju sa druge strane.

Ključne reči: Bekim Sejranović, egzil, nestabilnost, delatnost pojedinca, društvena proizvodnja prostora

Književnost izvan granica

„Paradoks istovremenog
pripadanja i
nepripadanja u romanu
Nigdje niotkuda Bekima
Serjanovića“

LUCIA IVANČEV

Rad se bavi analizom romana *Nigdje niotkuda* kroz njegovu strukturalnu odrednicu kronotopa i dokazuje da roman upravo svojom strukturom konstruira paradoks istovremene želje za pripadanjem i odbijanja istog što je jako zanimljivo u kontekstu proučavanja romana kao reprezentativnog primjera transnacionalne književnosti. Oslanjajući se na Baumanovu ideju subjekta u “tekućem modernitetu” koji je opsjednut pronalaženjem identiteta baš zato što ga je nemoguće pronaći, rad pokazuje pokušaj protagonista da svoj identitet konstruira preko različitih mjesta kojima je nekada pripadao – primarno Brčkog, Rijeke i Zagreba. Ova tri odabrana mjesta imaju različite funkcije u protagonistovom poimanju sebe; Brčko predstavlja djetinjstvo, Rijeka mladost i prva iskustva dok je Zagreb koji dolazi na kraju, prema fabuli i sižeu, poiman kroz maglu traume i sjećanja na bivšu vezu. Upravo zbog Bahtinove ideje neraskidive povezanosti prostora i vremena, pripadanje se nikada neće dogoditi – roman identitetu pristupa ne kao stabilnoj činjenici nego kao procesu neprestanog pregovaranja. Rad dokazuje da Sejranovićev roman uz pomoć kronotopa i stalnih analepsi i prolepsi formalizira paradoks pripadanja te

prikazuje identitet kao proces stalnog pregovaranja unutar strukture koja svaku stabilnost namjerno destabilizira. Kroz istovremeno postojanje više kronotopa, pripadanje je strukturno odgođeno što dokazuje Baumanovu tezu da je pripadanje u suvremenom modernom svijetu trajno nedostižan cilj.

Ključne riječi: kronotop,
transnacionalni roman,
tekući modernitet,
pripadanje, identitet

„Leksik proze u
trapericama: vremenske
i prostorne granice“

NIKA MARINOVIĆ

Europsku su književnost 1950-ih i 60-ih obilježili različiti oblici modernističkih inovacija. Teoretičar Aleksandar Flaker, već tada svjestan dometa i utjecaja književnosti *mlade proze* u Hrvatskoj, pridaje toj pojavi privlačan naziv *proza u trapericama*. Tim terminom označava hrvatske hibride modernih i suvremenih romana 1960-ih i 70-ih godina specifičnih obilježja, nastalih po uzoru na roman *Lovac u žitu* J. D. Salingera. Gradska sredina postaje središte radnje, a gradski govor sredstvo kojim se radnja iskazuje. Upravo razgovorni stil i njegove leksičke značajke čine prostornu granicu radi lakše diferencijacije fiktivnog

prostora književnog djela, dok vremensku granicu dodatno ojačava kontrast arhaičnosti izraza u usporedbi s današnjim govorom određenih urbanih sredina. Na primjerima romana Antuna Šoljana *Kratki izlet*, Gorana Tribusona *Povijest pornografije* i Zvonimira Majdaka *Kužiš, stari moj* prikazat će se raznolikost leksika temeljena na podrijetlu likova i njihovu mjestu stanovanja te kako ono utječe na oblikovanje njihova govora. Uz geografski je aspekt važan i socijalni, gdje do izražaja dolazi ekonomski status obitelji likova, kao i njihovo obrazovanje i dob, zbog čega mladenački govor i reducirani vokabular postaju još zanimljivijom točkom istraživanja. U komunikaciji s drugim likovima javljaju se snažno suprotstavljeni svjetonazori, žargonizmi protiv standardnog hrvatskog govora, mladost protiv starosti i vlastiti glazbeni i kulturni izričaj protiv onog prividno zastarjelog. Usporednom analizom triju odabranih romana prikazat će se sličnosti i razlike portretiranja gradskoga govora, vremenska i prostorna raslojenost korištenoga leksika, kao i njihov način i razlog dolaska u hrvatski jezik te kakvu su jezičnu prilagodbu prošli do svog krajnjeg cilja. Proza u trapericama ističe se prelaskom jezične granice prema slobodnijem govoru, uključujući strane sintagme i fraze, tuđice, posuđenice i dijalektizme na mnogim jezičnim razinama prilagođene, ali i neprilagođene jeziku. Ovo istraživanje pruža vrijedan uvid u odnos prema hrvatskome jeziku u specifičnom književnopovijesnom kontekstu pod utjecajem anglofone kulture i u snažnom političkom kontekstu u kojemu se Hrvatska tad nalazila, kao i brojnim pokušajima odupiranja birokratizaciji jezika zabilježenim u prozi u trapericama.

Ključne riječi: proza u trapericama, leksikologija, Goran Tribuson, Antun Šoljan, Zvonimir Majdak

„Metafikcija i prelazak granica između autora i čitaoca u romanima *Ako jedne zimske noći neki putnik Itala Kalvina i Školice* Hulija Kortasara“

KATARINA STEVANOVIĆ

Rad ispituje na koji način metafikcionalne strategije u romanima *Ako jedne zimske noći neki putnik Itala Kalvina i Školice* Hulija Kortasara preispituju i izazivaju tradicionalnu granicu između autora, teksta i čitaoca. Polazna pretpostavka je da oba romana dovode u pitanje hijerarhijski model književne komunikacije u kojem autor proizvodi značenje, tekst ga prenosi a čitalac pasivno prima. Cilj rada jeste da pokaže na koji način se u ovim delima uspostavlja drugačiji model čitanja u kojem čitalac postaje aktivni učesnik u konstruisanju smisla, dok se autoritet autora relativizuje i menja tradicionalnu ulogu.

Istraživanje se zasniva na pitanjima o tome na koji način

narativna struktura utiče na položaj čitaoca u tekstu, kako se u oba romana briše ili pomera granica između fikcije i stvarnosti i u čemu se razlikuju njihove strategije destabilizacije autoriteta autora. Posebna pažnja je posvećena odnosu između narativnih nivoa, organizaciji poglavlja i formalnim postupcima koji prekidaju iluziju stabilne i zatvorene priče.

Metodološki okvir rada čini komparativna naratološka naliza u kombinaciji sa metodom bliskog čitanja. U analizi se oslanjam na koncepte metafikcije, teoriju recepcije i naratološke uvide o narativnim nivoima i načinima pripovedanja. Ovi teorijski okviri omogućavaju precizno sagledavanje načina na koji tekst organizuje sopstvenu strukturu i pozicionira čitaoca unutar nje.

Analiza pokazuje da Kalvino ostvaruje prelazak granice između čitaoca i autora kroz eksplicitnu metanaraciju i direktno obraćanje čitaoca, čime briše distancu između spoljašnjeg čitaoca i lika unutar teksta. Fragmentarna struktura romana, niz započelih i nedovršenih priča i stalno podsećanje na proces čitanja razgrađuju iluziju koherentne naracije i uspostavljaju tekst kao otvoreni prostor u kojem je čitalac neophodan za proizvodnju značenja. Autor se u tom modelu pojavljuje kao figura koja se neprestano dovodi u pitanje.

Kod Kortasara se prelazak granice ostvaruje kroz formalnu organizaciju romana. Mogućnost biranja redosleda čitanja i nelinearna struktura narušavaju očekivanje tradicionalne progresivne naracije. Čitalac postaje odgovoran za

uspostavljanje veze između fragmenata i za oblikovanje sopstvenog puta kroz tekst. Iako je autor fizički odsutan iz narativnog toga, njegova kontrola nad strukturom je istovremeno i prisutna i dovedena u pitanje, jer tekst funkcioniše kao sistem koji zahteva aktivno tumačenje.

Komparativna analiza ova dva romana pokazuje da oni destabilizuju ustaljeni odnos autor-tekst-čitalac, ali koristeći se različitim sredstvima. Dok Kalvino granicu briše eksplicitno i tematski, Kortasar to čini implicitno i strukturalno. U oba slučaja metafikcija funkcioniše kao mehanizam koji razgrađuje zatvoreni model književne komunikacije i uspostavlja dinamičan i interaktivan odnos između teksta i njegovog čitaoca.

Ključne reči: metafikcija,
komparativna analiza,
narativna struktura,
Kortasar, Kalvino

„Izvan granica
racionalnog narativa:
kratke priče Donalda
Barthelmea“

TIA GRGIN

Postmodernizam po svojoj prirodi ruši granice tradicionalne književnosti. To je često poznato i opravdano mišljenje,

no u književnim se krugovima fokus najčešće stavlja na semantički aspekt ovoga razdoblja. Tehnike su raznolike i neobične; granice se svjesno ruše, silom ili postupno. Cilj je ovoga istraživanja označiti tehničku dimenziju ovoga tipa pisanja te sagledati kako se struktura kratke priče mijenja kada postmodernističko pismo izmješta ili izostavlja riječi.

Donald Barthelme pisac je koji u svojim pričama koristi raznolike oblike naracije. Upravo nas ta širina zanima: način na koji naracija funkcionira kao poruka o dinamici same književnosti. U kojim pričama Barthelme koristi neobične oblike naracije? Kako se ti oblici nadopunjuju s drugim tehničkim strategijama u prenošenju ideja? Može li naracija doista poništiti prethodno postavljene granice ili je pisanje, unatoč svemu, strukturirano tako da svako definiranje ipak ograničava potpunu slobodu autora?

Vraćamo se osnovama književnosti kako bismo odgovorili na ova pitanja, iščitavajući tekstove koji govore o početnoj realizaciji značenja unutar čitatelja. Zatim se fokusiramo na postmodernizam, povezujemo ga s općom teorijom, a potom ga postupno izdvajamo i analiziramo u njegovoj specifičnosti. Kratke su priče, naravno, pročitane više puta kako bi se istaknula individualnost svakog književnog djela. Naracija se analizira kao središnji element, dok se značenje često nalazi u perifernom prostoru interpretacije. Sve je to teorijski okvir, no različita područja istraživanja zajedno oblikuju cjelinu i suptilno potvrđuju vrijednost postmodernizma. Priče poput *The Balloon*, *The School* i *The Indian Uprising* savršeni su primjeri za ovaj rad. Zaključujemo da naše definicije granica ne dopuštaju potpuno razaranje temelja književnosti, no

pokušaji njihova prekoračenja analizirani su i shvaćeni kao prividno prazni, ali ipak važni. Tehničke sastavnice djeluju zajedno; često su nagomilane, slijede jedna drugu, a prostor za predah svjesno je zanemaren radi veće izražajnosti njihova djelovanja. One nisu središte ovoga rada, ali naracija postoji upravo uz njihovu pomoć. Sve se to svodi na jednu ideju: pojedinac se može boriti protiv granica uz pomoć prividne iracionalnosti.

Ključne riječi: postmodernizam, granice, iracionalnost, naracija